

Močna nevidna vez

Letošnja zima je obilno postregla s svojimi čari številnim ljubiteljem tekaških smučin. Za nami so že Bloški teki, med katerimi je bil še posebno privlačen Dakijev tek na 15 kilometrov dolgi smučini, pa šesti Trnovski maraton, ki so sicer sodili še v tekmovalni program lanskega leta, pa so bili zaradi pomanjkanja snega preloženi kar za deset mesecev.

Leto se je komaj začelo, prazničnega vzdušja še ni bilo konec, ko so se že pognali številni smučarji tekači Po poteh partizanske Predmeje, dan za tem pa še v Cerkljah na drugem cerkljanskem teku, ki je vodil mimo številnih spominskih obeležij NOB.

Dražgoše so sijale v soncu, znoj pa je spominjal na boje nekaj tisoč tekmovalcev, ki so pogumno krenili Po poteh partizanske Jelovice.

Kladje nad Cerknem je minulo soboto gostilo številne borce, ki so se po šestintridesetih letih zbrali na sedmem srečanju v spomin na tiste dni naše revolucije, ko so le dobrih dvajset kilometrov od nemških položajev uspeli organizirati prvo partizansko smučarsko tekmo. Niso bili sami. Na istih smučinah so preizkušali svoje sposobnosti tudi cicibani, pionirji, mladinci in vojaki.

Nekaj več kot 3.000 smučarjev tekačev je minulo nedeljo krenilo na smučine, ki so vodile po nekdanjih poteh Kokrškega odreda.

V soboto se vidimo v Občicah, nedaleč od Dolenjskih Toplic, v nedrjih močnega partizanskega Roga. Dan pozneje na Ravnah na Kokrškem, kjer bodo smuči drsele po nekdanjih poteh Štirinajste... In že prvi februarjski dan letošnjega leta bo karavana smučarjev-tekačev prišla na Bloško planoto, sedem dni za tem v Črni vrh nad Idrijo na sedmi Trnovski maraton in že 22. februarja na prvi Pohorski maraton...

Brez dvoma so skoraj vsi tekaški smučarski maratoni zares izredna priložnost za preizkus telesnih sposobnosti slehernega posameznika v naši družbi, seveda s posebnim poudarkom na obrambno pripravljenost naše domovine in SLO sploh. In če se na teh smučinah srečujejo nekdanji borci z generacijo mladih tekačev, ki šele prihaja, in če te smučine vodijo mimo številnih pomnikov naše revolucije, je namen množičnih smučarskih maratonov nedvomno dosežen.

Pred leti je bil organizatorjem tovrstnih množičnih smučarskih tekaških prireditev glavni cilj samo število tekmovalcev, po katerem so merili uspeh ali neuspeh prireditve.

Letos je bil storjen korak naprej, korak k bogatejši vsebini, ki je nedvomno močna nevidna vez med nekdanjimi borci in današnjimi tekmovalci, predvsem mladimi, ki tečejo po urejenih smučinah, katerih smeri so borci začrtali že pred štirimi desetletji.

Zmaga na tovrstnih tekmovanjih ni pomembna, pomembno je sodelovati, startati in priteči na cilj, kajti najlepša zmaga je premagati napore in samega sebe.

Tone Urbas

V Dupljah pri Kranju je bil minulo nedeljo šesti množični smučarski tek Po poteh Kokrškega odreda. Proga je potekala mimo spomenikov NOB, po travnikih in njivah, kjer so v najtežjih časih hodili partizani, vaški terenci, člani partizanskih enot in borci Kokrškega odreda.

Namen prireditve pa ni bilo samo preverjanje fizičnih sposobnosti na smučeh. Učenci osnovnih šol Duplje, Podbrezje, Naklo, France Prešeren Kranj, Kokrica in Križe ter varovanci vzgojnovarstvenih ustanov pri teh šolah so v prireditvi sodelovali s svojimi literarnimi in likovnimi prispevki, na temo NOB v njihovem kraju in o pomenu smučarskih tekov Po poteh Kokrškega odreda, ki so jih ob tej priložnosti razstavili v Dupljah.

Utrinki na veliki čas

Pod tem naslovom je od 8. do 20. januarja 1981 razstavil v novogoriški galeriji Meblo svoje noveše umetniške fotografije Rafael Podobnik, član domačega foto-kino kluba. Razstavljene so fotografije spominskih obeležij padlim borcem in žrtvam vojne ter še sedaj vidnih napisov na stenah primorskih hiš v prvih povojnih letih.

Takih in podobnih pomnikov je širom po Primorski veliko. Prav je, da so predstavljeni prav tisti v najbolj odročnih krajih, kamor nas korak le redko zanese. Napisi na hišah pa, čeprav so ob prometnih poteh, bledijo, izginjajo. Zato je tembolj hvalevredna zamisel in postavitev te razstave; kogarkoli že je: kulturne skupnosti, fotokluba ali avtorja samega. Prav in razveseljivo je, da tudi s tovrstno umetnostjo obujamo spomin in ohranjanje mo znancem utrinke na naš veliki čas.

Moji vtisi ob razstavi

V teh mrzlih januarskih dneh, ki so z ostro burjo tudi sončni Goriški dali nadih zime, me je jutro zaneslo v galerijo salona Meblo. Običajno ne zahajam tja, ker sem bolj slab potrošnik tovrstne kulture. Tokrat pa sem bila prijetno presenečena in se hkrati zamislila. Nenadoma sem se zavedela, kako hitro čas beži in da tudi sama že spadam v preteklost. Obenem pa me je prevzel ponos, da sem preživela svojo mladost v nekem velikem času. Razstavljene fotografije Rafaela Podobnika so mi ga spet približale. Z njimi sem poromala v vasi in kraje po Primorskem ter ga podoživljala.

Korak mi je zastal ob spominski plošči v skalah Lokovca, kjer so na pragu svobode, 5. aprila 1945, nacisti zverinsko pobili in vrgli v gorečo hišo šestčlansko družino. Postala sem ob fotografiji iz Grudnice, kjer le šopek poljskega cvetja da slutiti, da pod travnato rušo počiva neznan partizan. Pa tudi ob samotnem kamnu padlemu kurirju, ob plošči mladim skojevki...

Najdlje sem se zadržala ob fotografiji preprostega zapisa »Cela naša hiša je delala z osvobodilno Fronta«. Predstavljala sem si okorno roko, ki se ji zatikata pisanje in materiščina, ter podoživljala tragiko 25-letnega suženjstva Primorcev. Podobnikovi verzi:

Praded ga je izkrcil,
ded posadil,
oče razširil,
sin poškopil s krvijo

in vnuk prepustil pustoto,
pa nam odkrivajo današnji tragiko te domačije v Dolenji Trebuši in še katere druge.

Napisi na stenah hiš kot »Hočemo k Jugoslaviji!«, »Živela svobodna Primorska v okviru FLRJ«, »Živela Titova Jugoslavija« ali samo »Jugoslavija« s Titovo sliko so me popejlili v čas veličastnih demonstracij in povojnega diplomatskega boja za priključitev naših krajev k matični domovini.

Ob paroli »Mladina, čuvajmo naše pridobitve!« sem pomislila, da je ta poziv še kako praviši tudi danes. Tak napis ne bi smel zbledeti.

Zlitje preteklosti s sedanjostjo in prihodnostjo mi je posredovala fotografija iz

Manč, ki prikazuje še dobro viden napis TI-TO in OF na starem kamnitem portalu. Pod njim je skupina razigranih otrok in v ozadju obnovljena domačija.

Življenje teče naprej! Lepše, srečnejše! Seme, posejano v tistih velikih dneh, je vzklilo, zori!

CVETKA MRAK
Nova Gorica

Podprt predlog za srečanje

Prejeli smo pismo tovariša Franca Križnika iz Vojnika, ki ga je naslovil na borčevsko organizacijo Jurklošter in obenem odgovor predsedstva ZB NOV Jurklošter tovarišu Križniku. Mogoče vas zanima, o čem teče beseda:

Spoštovani!

Dovoljujem si pismeno obrniti na vaš naslov, kar vnaprej prosim, da mi ne zamerite za vsebino mojega pisma, zato se vnaprej oprostam.

Že večkrat sem nameraval zaprositi vaše organe, ali bi bili pripravljeni organizirati na vašem območju srečanje borcev NOV, ki so se v letih boja zdravili v bližini Jurkloštra v bolnišnicah pod Njivicam, Volušu in še kje.

Ko prebiramo TV-15, večkrat zasledimo podobna srečanja, zato bi kazalo tudi pri vas organizirati nekaj podobnega, seveda brez stroškov z vaše strani.

Če bi sprejeli moj predlog, bi bil pripravljen pri tem sodelovati, čeprav je po vsej verjetnosti le še malo nas, ki smo se tamkaj zdravili, živih.

Poudariti želim, da je zelo malo srečanj borcev iz enot Kozjanskega odreda, čeprav v raznih časopisih beremo, da je takih in podobnih srečanj drugod veliko več.

Ne bi vas želel s tem obremenjevati, če pa mislite, da je moj predlog primeren in izvedljiv v primerem času, vas prosim, da me o vašem sklepu obvestite.

Naj dodam še to, da sem se o tem predlogu pred nedavnim pogovarjal z enim izmed zdravnikov, ki je deloval v teh bolnišnicah in je za srečanje zelo navdušen.

Pričakujem vaš odgovor in se zanj, bodisi v pozitivnem ali negativnem smislu, vnaprej zahvaljujem. S tovariškimi pozdravi »Delu čast in priznanje«!

FRANC KRIŽNIK
Vojnik

Spoštovani tovariš Franc Križnik

Z veseljem in zadovoljstvom smo prejeli vaše pismo in pobudo za tovariško srečanje borcev Kozjanskega odreda, ki so se zdravili v partizanski bolnišnici Voluš. Tudi mi smo že večkrat razmišljali o tem, da je menda ravno Jurklošter najbolj pozabljen kraj na Štajerskem, ki pa je bil med NOV pomembno ozemlje za narodnoosvobodilno gibanje in tudi prvi osvobojeni kraj s prvim KNOO in slovensko šolo na okupirani Štajerski in na ozemlju takratnega tretjega rajha. Teh zgodovinskih dejstev pa danes ne zasledimo v nobeni enciklopediji ali zgodovini NOB. Smatramo, da je to krivično in zaradi tega smo nekako otopeli in ne nazadnje tudi razočarani. Mnogi, ki so najtežje čase »prevetrili« v osvobojenem Jurkloštru, so na nas pozabili. Res je tudi, da je v Jurkloštru še zelo malo

preživelih iz časa zadnje vojne, ker je bil temu kraju zadan smrtni udarec leta 1950 z ukinitvijo lesne industrije in to brez kakršnegakoli drugega nadomestila za zaposlitev ljudi, ki so se preživljali z delom v tovarni, ko pa jim je bilo to s silo odvzeto, so se razkropili po svetu kakor splasene ovce. Od takrat pa do danes se je število prebivalcev v KS znižalo za več kot 50 odstotkov. Vse to so tudi vzroki, da nismo mi sami bolj iniciativni tudi pri aktivnosti za čuvanje in razvijanje tradicij NOV. Razen Balohove knjige spominov Po poteh revolucije tudi ni nikjer nič napisanega o NOB v Jurkloštru, kakor da se tu ni nič dogajalo.

Da se povrnemo k stvari. Ta vaša pobuda je še toliko bolj razveseljiva, ker ste prvi, ki ste pripravili organizirati pri nas srečanje borcev KO in z nami, še preživeli obuditi spomine na tisti edinstveni čas zdravljenja v p. b. Voluš. Zelo bi želeli, da se srečanja udeleži tudi vaš takratni partizanski zdravnik, kar bi dalo še poseben pomen doživetju. Skušajmo predvideti to srečanje v pomladanskem času, tako da bi nam po možnosti bilo tudi vreme naklonjeno. Pripominjamo, da se je sedaj mogoče pripeljati v vas Zg. Voluš z avtomobilom po novi cesti, kar zelo skrajša pot do bolnišnice. Smatramo da je krivično, ker se naši predlogi stalno prezrejo, da bi partizansko bolnišnico Voluš obnovili in ohranili kot trajni pomnik poznejšim rodovom na naš herojski boj s premočnim nasprotnikom, ki je tudi v tem delu slovenske zemlje hotel iztrgati slovenski živelj. Prosimo, da bi ob tem srečanju moralno podprli naš predlog z našo obvezo, da vas ne bi nadlegovali za materialno pomoč, ker je to naša naloga, ki pa mora imeti širšo družbeno oporo.

Sprejemamo tudi vaš predlog, da stroški srečanja ne bi bili naše breme, vendar obljubljam, da ne bomo pustili naših dragih gostov in borcev brez »kruha«, kar tudi včasih nismo, ko ga skoraj ni bilo.

Led smo verjetno prebili in napravili prvi korak k zblizanju. Gotovo bo temu sledil tudi pozitiven odgovor za srečanje.

Postojnski borci so obsodili film

Pretekli mesec ob dnevu JLA je kinopodjetje Postojna uvrstilo v svoj program slovenski film Nasvidenje v naslednji vojni. Film je bil uvrščen tudi v program 27. festivala jugoslovanskega igranega filma Pulj 1980. Uprava postojnskega kinopodjetja je na željo mestne organizacije ZB NOV Postojna pripravila posebno predstavo za člane mestne organizacije. O tem filmu je bilo marsikaj slišati že med samim snemanjem, saj so nekaj prizorov posneli celo v Planini pri Rakeku. Pozneje, ko je film prišel v slovenske kinematografe, so se v naših časopisih začele iskriti sablje. Nekateri so film hvalili, drugi pa grajali. To tudi ni nič čudnega, saj so takega sprejema deležni skoraj vsi filmi, ko dobijo potni list za javno prikazovanje. Stopimo za trenutek v postojnsko kinodvorano, v kateri se je zbralo približno 400 bivših borcev in bork. Po vsej verjetnosti se noben občni zbor organizacije ZB NOV ne more pohvaliti s tako udeležbo. Na platnu so se vrstili prizori. Pokanjanja in grmenja topov ni manjkalo. Ko se je bikoborba na platnu končala, je film pravzaprav začel pripovedovati zgodbo tako, kot sta si jo zamislila pisatelj romana in režiser filma. V dvorani je bilo tiho, od časa do časa, zlasti ko je skozi kinoprojektor steklo že več kot 1.500 metrov filma, to pomeni drugo polovico filmske zgodbe, se je med gledalci zaslislal tu pa tam pritajen glas, ki je bil podoben izrazu bolečine in užaljenosti, nekdo je tudi zaklical: »Nehajte kazati take oslarije!...« Nekateri niso vzdržali v dvorani in so odšli ven, še preden se je predstava zaključila.

Ko je po končani predstavi kinooperater prižgal luči v dvorani, sem imel občutek, da so gledalci ostali brez besed, v resnici pa je bilo to zatišje pred viharjem. Najprej se je oglasil spomeničar, polkovnik v pokoju: »Tovariši, nisem še doživel, da bi nekdo tako sramotil naš NOB! Tovariši moji, vprašam vas, kako je sploh mogoče, da se lahko tak film snema, in da to snemanje celo podpira republiška kulturna skupnost, vsaj tako je na koncu filma pisalo.« Besede gneva na račun filma so se vrstile druga za drugo.

»Drugovi, ja mislim,« je povzel besedo drugi rezervni starešina, »da je treba ovaj film prepovedati in ovakvim ustvarjalcima onemogućiti, da trošijo denar za ovakve filme...«

Nekje v 10. vrsti je vstala znana pedagoška in družbenopolitična delavka. Oči vseh so se obrnile k njej. Videlo se je, da hoče nekaj

povedati: »Ne, ne! To ni mogoče... nimam besed...« dalje ni mogla, ker ji je glas obtičal v grlu.

Še in še bi lahko navajali izraze ogorčenja in obsodbe, ki so jih izrekli na račun vsebine predvajanega filma nekdanji borci, udeleženci socialistične revolucije in soustvarjalci današnje stvarnosti. Marsikatera borka je imela solze v očeh. Na vse pa je film napravil mučen negativen vtis.

Skratka, borci so do kraja obsodili tak način prikazovanja našega NOB na Slovenskem. Stalno je bilo prisotno vprašanje, kako je mogoče, da po 35. letih zmage, za katero so bili preliti potoki krvi, lahko tako popačeno prikazuje našo slovensko partizansko vojsko. Na željo borcev film ni bil prikazan na dan JLA.

Ob tej priložnosti je bila tudi izrečena kritika na račun televizijske nadaljevanke »Ščuke pa ni, ščuke pa ne« in afere okrog snemanja filma o Dražgoški bitki.

Š. BRATINA

Delo je bilo zgodaj organizirano in razgibano

Odmev na Spomini na leto 1942, 45. številka TV-15

Pisec sestavka z gornjim naslovom Tone Korošec-Zvone opisuje začetek NOG pred 38. oziroma 39. leti v okolici sedanje krajevne skupnosti Cajnarje-Zilce na Notranjskem.

Res je, kot navaja Korošec, da je bilo aktivistično delo NOG zelo zgodnje, že v poletju 1941 organizirano tudi v tem predelu Notranjske. Osvobodilna fronta slovenskega naroda je imela prav kmalu velik vpliv na ljudi teh krajev.

Moram pa pojasniti resnici na ljubo, da je bil zbor mož in fantov na Okroglici nad Cajnarji že 23. oktobra 1941 in ne šele v drugi polovici novembra, kot navaja Korošec. Datum 23. oktober 1941 je napisan na spominski plošči, vzdani že pred leti na lovski koči na Okroglici, to je na kraju zborovanja 1941.

Na poziv terenskega odbora OF Kremenca-Cajnarje, kot se je v začetku imenoval, se je takrat odzvalo približno 50 fantov im mož.

Večina od njih je s seboj prinesla orožje; Res je, da smo se po končanem zboru vrnili na domove, vendar z naročilom vodstva OF, naj bodo vsi, ki imajo orožje, pripravljeni, da se na poziv ponovno zberejo. Čez nekaj dni zvečer se nas je na poziv OF zbralo kakih 15 fantov. V smeri Topola in nad cesto pri Medenovi žagi smo zasedli položaj, da udarimo po Italijanih, če bi prišli v to smer. Oboroženi smo bili s puškami in enim mitraljezom. Vodji te zasede sta bila Ahac in sekretar terenskega odbora Kremenca-Cajnarje Rudolf France. Ker takrat Italijanov ni bilo, smo se ponoči vrnili domov.

Dalje sem ugotovil v članku, da so netočni podatki o sestavi terenskega odbora OF Cajnarje-Kremenca - Odbor je leta 1941 štel 12 članov in ne 8, kot navaja pisec. Pa tudi poimensko seznam ni točen.

V pojasnilo še tole: po ustanovitvi terenskega odbora OF Kremenca-Cajnarje poleti 1941 je bila kmalu nato ustanovljena tudi partijska celica, ki je štela 5 članov in 2 kandidata.

Imensko enih in drugih to pot ne bi navajali. Sam tokrat še nisem bil član. Vse podrobnosti bodo zajete v knjigi Kronika NOB na Notranjskem, ki je v pripravi za tiskanje.

Še nekaj bi dodal: Kot prva domačija na območju sedanje KS Cajnarje-Zilce je bila požgana v vasi Gora nad Cajnarji Zalarjeva domačija. Italijani so jo po izdaji požgali že 11. februarja 1942. Aretirali so tri domače fante, izropali vse in odgnali živino. Tudi pri sosedu Rotu so aretirali očeta in sina ter odgnali živino. Moške so odpeljali v zapore oziroma taborišča. V to vasico so že jeseni oziroma v zimi 1941/42 zahajali partizani. V januarju 1942 je bil pri Zalarju nekaj dni tudi štab bataljona, ki se je najprej imenoval Koželjski, nato pa Serčerjev in na pomlad 1942 Krimski bataljon.

Ravno tu na Gori je bilo primerno zatočišče za partizane, ker je glavna cesta dokaj oddaljena od vasi. Seveda so se za krajšo dobo ustavljali partizani tudi po ostalih vaseh v okolici, kot so Reparje, Cajnarje, Kremenca itd., v hudi zimi 1941-42. Pozneje pa, ko se je naša vojska širila in krepila, ko so nastajali bataljoni, brigade, ko se je krepila ljudska oblast in so nastajali večji politični forumi v zaledju, potem je naše notranjsko ljudstvo živelo tako rekoč s svojo vojsko do konca vojne.

FRANC SERNELJ-DUŠAN
Ljubljana

Naročam tednik TV 15

Ime in priimek

Ulica, hišna št.

Kraj Pošta

.....
podpis

Zamenjava v Beli hiši

Morda je bilo ob malokateri izvolitvi vsakokratnega predsednika Združenih držav tolikanj ugibanj in napovedovanj o smereh ameriške svetovne politike, kot je bil to primer prav z izvolitvijo Ronalda Reagana, ki je z vso ceremonialnostjo prevzel posle 20. januarja. Pobudo za takšno povečano zanimanje za politiko Združenih držav je dal delno tudi Reagan sam, saj je v svojih predvolilnih govorih obljubljal take stvari, ki bi, če se jih bo držal, vrnilo Združene države – in z njimi celotne mednarodne odnose – za nekaj desetletij nazaj, v obdobje najhujše hladne vojne. Ker pa kolesa zgodovine ni moč obrniti nazaj, tudi ni mogoče, da Združene države Amerike, pa naj so še tako mogočna svetovna sila, meni nič tebi nič, prezrejo in zavržejo vse tisto, kar so novega, spremenjenega prinesli na svet dogodki zadnjih desetletij. In tega ni tako malo.

Predvsem se je občutno spremenilo razmerje sil na svetu, kar tudi Združenim državam onemogoča tisto vlogo, ki so jo imele svoj čas, denimo takrat, ko so glede stopnje atomske oborožitve močno prednjačile pred Sovjetsko zvezo.

Pa tudi od tistih časov, ko sta velesili izenačili njuno oboroženo moč in sta zaradi siceršnje njune moči in pa monopola nad atomsko oborožitvijo tako rekoč skoraj neomejeno obvladovali svetovna dogajanja, je poteklo že obilo vode v svetov-

na morja. Ze Nixonov zunanji minister Kissinger je moral priznati obstoj kar petih centrov gospodarske in s tem tudi politične moči v sodobnem svetu, pa je k tem centrom poleg obeh velesil štel tudi Kitajsko, Japonsko in zahodnoevropsko gospodarsko skupnost.

In še nekega pomembnega dejstva ne gre izgubljati spred oči: povojna desetletja so v svetu odločilno okrepila pri milijonskih množicah po vseh delih sveta zavest o neodvisnosti in enakopravnosti narodov. Izraz te rastoče zavesti je gibanje neuvrčenosti, ki je na havanski konferenci doseglo že 93 polnopravnih članov.

Vse to pa so take spremembe, da onemogočajo vsakršno vračanje v preteklosti in zlasti oživljanje te preteklosti. Kajpada bi bilo za Reagana najbolj preprosto, če bi na svetu spet veljalo kot svojčas stanje bipolarizma, ko bi si velesili nemoteno in neomejeno delili oblast nad svetom, ali pa se nemoteno sporekali za tako oblast. Pojav Kitajske v mednarodnem življenju kot pomembne sile je za vselej potisnil v zgodovino obdobje bipolarizma. Nastopilo je stanje tako imenovanega trikotnika, v katerem je bila Kitajska čedalje pomembnejši člen tega trikotnika. Nekateri pa v sedanjem času že dele svet na več trikotnikov, eden izmed teh naj bi bil tisti, ki bi povezoval Washington s Pekingom in Tokijem. Če bi odmislili vse drugo, že sam obstoj teh dveh čudnih trikotnikov priča,

kako zapletena utegne biti hoja po vseh straneh, da ne bi na primer s približevanjem Kitajski Reagan ogrozil možnosti sodelovanja s Sovjetsko zvezo in narobe.

Pravijo, da je s Carterjem odšla tudi ameriška, tolikanj poudarjena zaščita človekovih pravic, kar je Carter seveda pridno izkoriščal v čisto politične namene. Reagan kani opustiti boj za zaščito človekovih pravic in se ozirati zgolj na ameriške interese. To naj bi zlasti veljalo pri odnosih z režimi v Južni in Srednji Ameriki. San Salvador, kjer hunta že dobiva ameriško pomoč, utegne biti poučen barometer Reaganove politike do južne Amerike. Podobno naj bi konec ženevskih pogajanj o Namibiji nakazoval, da se ameriška politika v Afriki utegne postavljati po robu nastajanju novih držav v podobi Angole ali Zimbabveja.

Vsakišna razmišljanja o taki ali drugačni usmeritvi ameriške svetovne politike pod Reaganom pa morajo izhajati iz spoznanja, da se je tudi znotraj Združenih držav marsikaj spremenilo. Kaže, da so za vedno minili časi, ko je predsednik lahko celo brez vednosti kongresa začel vojne. Tako pa zdaj tudi predsednik najbolj mogočne države še daleč ni tudi sam vse-mogočen v določanju in izvajanju smeri mednarodne dejavnosti. Pravi nosilci te politike so tisti krogi, ki tudi postavljajo svoje kandidate na mesto predsednika države.

Drago Košmrlj

Z elektriko ne bo več preglavic?

Ni še tako dolgo od razpada elektroenergetskega sistema v državi. Razprave, ki so temu nič kaj prijetnemu mrku sledile, pa doslej niso odgovorile na vsa vprašanja. Po vsej verjetnosti so tudi preneka- teri vzroki ostali prikriti. Jasno je le to, da smo v pravkar sklenjenem srednjeročnem obdobju zgradili v Jugoslaviji veliko manj proizvodnih in prenosnih elektroenergetskih zmogljivosti, kot smo načrtovali. Statistiki pravijo, da smo program uresničili le z nekaj več kot 60 odstotki. Naše elektrarne so ta trenutek sposobne proizvesti na leto 60 milijard kilovatnih ur električnega toka.

Vprašanje je seveda, ali bo to zadoščalo za pokritje vseh potreb? Odgovor vsekakor ni preprost. Očitno je to odvisno od več okoliščin. Predvsem od tega, ali bomo uspeli dokončati gradnjo tistih objektov, iz katerih bi električni tok morali dobiti že lani. Gre za štiri večje hidrocentrale in 12 termoelektrarn, ki smo jih začeli graditi že pred leti, katerih gradnje pa nismo pravočasno sklenili.

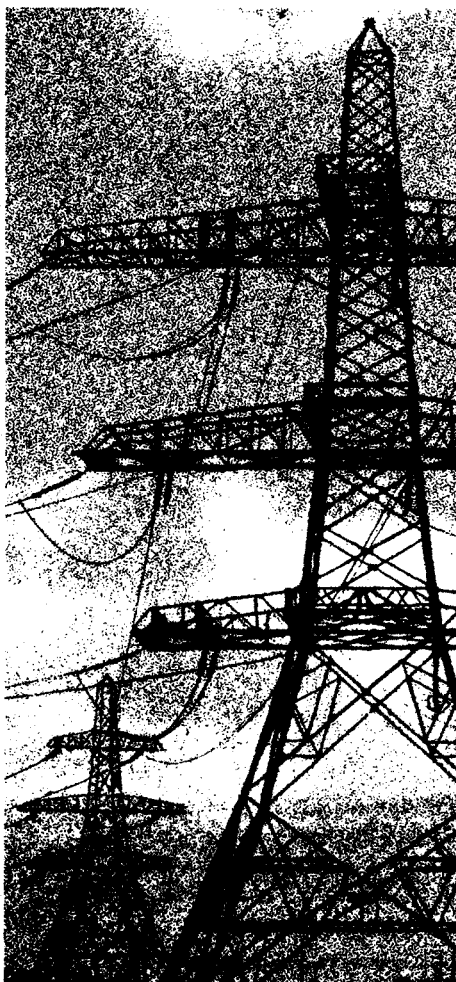
Tu je nadalje vprašanje, kaj bo s premo- gom. Ne smemo pozabiti, da dajejo termoelektrarne, ki uporabljajo premog, kar 39,7 odstotkov električne energije. V prihodnje se bo delež teh elektrarn očitno še povečal, saj gradimo v Bosni in Hercegovini, na Kosovu in drugod več velikih termoelektrarn, za katere bo potrebno poskrbeti tudi dodatne količine premoga. Odvisno je od vremenskih razmer. Strokovnjaki poudarjajo, da so bila zadnja štiri leta deževna in da se moramo tudi temu dejstvu zahvaliti, da pri preskrbi s tokom ni prišlo do večjih nevšečnosti. Kako bo letos in prihodnja leta, seveda ni mogoče napovedovati.

Ali bomo uspeli proizvesti dovolj električne energije ali ne, pa je odvisno tudi od razpoložljivih finančnih sredstev. Za sedaj imamo več ali manj izdelane le programe, ki so sicer dokaj spodbudni, za katere pa še nismo zagotovili potrebnega denarja. Združevanje dela in sredstev ni zadovoljivo. Denarja doslej nismo zagotovili niti za razširitev premogovnikov, čeprav je na dlani, da s povečanjem izkopa ne bi smeli odlašati.

Če teh problemov ne bomo hitreje reševali, se utegnemo kaj kmalu znova znajti sredi električnega mrka. V novem srednjeročnem obdobju ima energetika prednost. Tako je zapisano v vseh razvojnih programih. Najpomembnejše bi sedaj bilo, da začnemo zapisano tudi čimprej uresničevati. V jugoslovanskem elektrogospodarstvu menijo, da bi leta 1985 morali proizvesti v državi 88 milijard kilovatnih ur električne energije, čez deset let pa 119 milijard kilovatnih ur. Ob koncu tega stoletja naj bi iz naših elektrarn dobili 230 milijard kilovatnih ur električnega toka.

Pripravljamo se na gradnjo 14 hidrocentral z močjo 1.564 MW. Zgradili naj bi 9 večjih termocentral z instalirano močjo 2.240 MW. S pomočjo teh novih objektov in tistih, ki so že v gradnji, naj bi povečali proizvodnjo električne energije skoraj za polovico.

Iz nekaterih novih elektrarn bomo elektriko dobili že čez leto ali dve, s čimer naj bi precej prispevali k boljši preskrbi. Vendar pa je treba reči, da bodo prevladovali predvsem termoeenergetski viri. To sicer ni nič slabega, vedeti pa je treba, da je energija iz termoelektrarn sicer zanesljivejša, pa tudi dražja. Toda takemu razvoju se ta čas glede na velike potrebe očitno

ni mogoče izogniti, zato računajo, da se bodo cene elektrike v tem srednjeročnem obdobju povečevale nekoliko hitreje kot cene drugih proizvodov.

Podobno kot v vsej državi je tudi v Sloveniji. Za elektrogospodarstvo in premogovništvo naj bi do leta 1985 združili okrog 28 milijard dinarjev. Oprli naj bi se predvsem na domače energetske vire. Ni dvoma, da bo treba čimprej opraviti temeljite raziskave nahajališč premoga v Zasavju, Velenju, na Kanizarici, v Senovem in drugod. Resno bo treba proučiti možnosti ponovnega izkopa v že opuščeni rudnikih v Krmelju in Trobni gori. Nadaljevati bo bržčas treba geološke raziskave predvidenih nahajališč uranove rude itn.

Kajti, če bomo tudi v naši republiki hoteli zadostiti vsem potrebam po električni energiji, bomo do konca pravkar začete petletnega obdobja morali zgraditi objekte z instalirano močjo okrog 700 MW. Potrebujemo bomo 48 milijonov ton premoga, nove količine plina in drugih energetskih virov. Marsikaj bo seveda mogoče postaviti znotraj republike, vendar še daleč ne vsega, saj so viri preskromni. Denar bo še naprej treba vlagati tudi v drugih republikah in pokrajinah, odkoder naj bi dobili okrog 15 milijonov ton premoga, 250 ali pa celo več MW električnega toka itn.

Pogovori, ki jih prav v teh mesecih vodi slovenski izvršni svet s predstavniki drugih republik, zadevajo v veliki meri prav vprašanje, kako s skupnimi močmi v prihodnje rešiti problem energije, ki ni pogosta točka dnevnega reda samo pri nas, ampak po vsem svetu. To, kar je bilo doslej storjenega, vpliva veliko upanja, da s preskrbo z elektriko ne bomo imeli prevelikih preglavic.

Darko Marin

Leto jubilejev

Preizkušnja zrelosti

Pravzaprav bo v letošnjem letu vrste jubilejev, ob obletnicah vstaje vse polno priložnosti za preizkušanje naše pripravljenosti, da na vseh ravneh bogatimo vrednosti naše revolucije, se pravi z vsemi tistimi vrednotami, ki so dozorevale in smo jih preverjali v štiridesetih letih nadaljevanja revolucije.

V marsičem bo to priložnost za resen korak k obravnavanju in predstavljanju tem iz narodnoosvobodilnega boja, saj ni mogoče mimo družbene in znanstvene verifikacije kronik, monografij, zbornikov pa tudi memoarske literature o NOB.

V tem letu se nam obeta vrsta zgodovinskih, zlasti pa še spominskih del na temo revolucije in NOB (tako nam obetajo

tudi založniki), pri tem pa je bolj kot številčnost in količina tega dela pomembno kritično preverjanje obravnavanja zgodovinskih dejstev in zgodovinskih jubilejev.

Na področju spominskega obeleževanja moramo prav tako kot na vseh drugih področjih misliti in delati stabilizacijsko. Saj poplava spominskih obeležij vseh vrst prav gotovo ne bi dajala prave podobe našega odnosa do posameznih delcev revolucije in NOB, bila bi le formalna zunanja preobleka, ki je sama sebi namen in je brez globljih zaveznanosti tradicijam revolucije prav gotovo ne potrebujemo. Tudi Zveza združenj borcev NOV Jugoslavije se zavzema za takšno obeleževanje in gradnjo pomnikov revoluciji, ki bodo v prvi vrsti

trajno družbeno koristni in funkcionalni (to pa pomeni poimenovanje šol po zaslužnih revolucionarjih, odpiranje knjižnic, poimenovanje javnih objektov in podobno).

Na televiziji in v drugih medijih javnega obveščanja je pričakovati bolj poglobljen pristop k temam NOB, prav tako pa tudi pri pouku v šolah in nazadnje v vseh zvrsteh umetniškega ustvarjanja. Odgovornost javnih medijev je še toliko večja, če upoštevamo, da večji del prebivalstva nove Jugoslavije vojne in revolucije ne pomni iz lastnih izkušenj. Predvsem tem pa je treba predstavljati vojno in revolucijo kot izvir za bogatejše vsebine skupnih revolucionarnih stremeljenj na sedanji stopnji družbenega razvoja.

B. Ž. J.

S sedme seje republiškega odbora ZZB NOV Slovenije

Delegati so potrdili akcijski program 81

Ko je pozdravil vse zbrane člane republiškega odbora ZZB NOV Slovenije in goste, je predsednik slovenske borbovske organizacije Janez Vičnik prosil predsednika CK ZKS tovariša Franca Popita, naj spregovori o sedanjem gospodarskem in družbenem trenutku v Jugoslaviji. Popit je zbranim pojasnil nekatera vprašanja našega družbenega in gospodarskega razvoja ter tudi odgovoril na nekatera vprašanja delegatov.

K prvi točki dnevnega reda, ko so obravnavali osnutke k dopolnilom zvezne in republiške ustave, je podal razlago Stane Markič, predsednik ustavodajne komisije Slovenije. V dveh letih so imele ustavodajne komisije v vseh republikah na tem področju obilno dela in intenzivnih razprav, ki so pripeljale do enotnega stališča, da je v bistvu v ustavah treba predvsem odpraviti nekatere ovire, ki so doslej ovirale določanje manda-

tov posameznih organov. Javna razprava o spremembah in dopolnitvah slovenske ustave se bo iztekla prihodnji mesec, tista o zvezni ustavi pa še mesec kasneje. Republiški odbor ZZB NOV Slovenije se je s predlaganimi spremembami in dopolnitvami k ustavam strinjal.

Potem ko je Stane Markič pojasnil merila in osnovne sestavine predloga poslovnika o delu republiškega odbora ZZB NOV Slovenije in njegovih organov, se je razvila krajša razprava o tem, koliko naj bo delovanje posameznih organov znotraj RO ZZB NOV v poslovniku natančno določeno. Kot je povedal Markič, so sestavljenci skušali doseči, da bi besedilo poslovnika ne bilo preobsežno, da pa bi kljub temu zajemalo dosedanje pozitivne izkušnje, ter da bi primerne določili delo in delovanje RO ZZB NOV ter njegovih organov. V razpravi je bilo slišati mnenje, da bi morali v poslovniku

natančneje opredeliti delegatski način dela zbora skupnosti odborov enot in služb NOV in PO Slovenije, vendar so se zedinili, da je tudi to le ena od oblik dela znotraj borbovske organizacije, in torej ni potrebno, da bi njeno delovanje posebej naglašali v poslovniku. Sklenili so, naj komisija, ki je pripravila besedilo poslovnika preuči možnost za dopolnitev 57. člena poslovnika.

Delegati RO ZZB NOV Slovenije so na minuli seji sprejeli tudi pomembna delovna akta: akcijski program dela RO ZZB NOV Slovenije za leto 1981 in finančni načrt tega organa za to leto.

Po obravnavi še nekaterih kadrovskih vprašanj in vprašanj članarine ZZB NOV je sekretar predsedstva RO ZZB NOV Marjan Lenarčič na željo delegatov pojasnil, kako naj bi potekale letošnje republiške slovesnosti ob štirideseti obletnici vstaje slovenskega naroda. Osrednja proslava naj bi bila ob dnevu ustanovitve Osvobodilne fronte slovenskega naroda v Ljubljani, republiški značaj pa bo imelo tudi še nekaj prireditev skozi vse leto, če omenimo le proslavo ob 22. juliju, ko bodo, tudi v slovenskem glavnem mestu, odkrili spomenik Edvardu Kardelju.

B. Ž. J.

V dolino bo treba

Na obisku pri Francu in Lojzki Kolenc na ljubljanskem Rožniku

Najbrž bi ju nikoli ne obiskali na Drenikovem vrhu v Ljubljani, ko bi nas na to ne opozoril Francov nekdanji soborec in njegov komisar Vlado Mišica-Miha.

Franc in Lojzka Kolenčeva stanujeta v veliki rumeni hiši tik pod Cankarjevimi vrhom že trideset let. Vrsto let sta živela tam zadovoljno in v dobrih sosedskih odnosih s še štirimi strankami. »Nisva se pritoževala, delala sva in se prebijala skozi življenje složno in mirno.« Zdaj, na stara leta, ko stopata že v osmo desetletje, pa jima mirne dneve kali stanovalec, ki razgraja in rogovili nad njunima glavama.

V sicer zakurjeni kuhinji zaudarja po vlagi, stena ob oknu je posejana s črnimi pikami zidne plesni. »Vidite, možak je besen na vse in vsakogar in sem ter tja odkrije streho, da dež pronic skozi zidovje. Pravi, da nagaja občini in ne nama. Toda posledice tega njegovega ravnanja čutiva midva. Na občini so mu priskrbeli stanovanje tu v hiši.

Nekoč je ležal čisto nemoten, polmrtev v svojem brlogu in ko je prišel zdravnik, je ugotovil, da skoraj umira od lakote. Potlej smo mu stanovanci nosili hrano, da bi pač človeku pomagali v stiski. Za zahvalo pa nam takole nagaja in nas strahuje. V vodnjak na dvorišču, kjer imamo pitno vodo, je nekoč vsul lug.«

Lojzka in Franc Kolenc z Drenikovega vrha v Ljubljani, oba nekdanja borca NOV, upokojenca, si želita le še miru in prijaznih ljudi.

Franc v partizanski uniformi: »Do sedmega leta sem služil pri kmetih, potlej sem se izučil za pečarja. V svojem življenju sem bil še železničar, mličnik in nekaj časa tudi upravnik pečarskega podjetja. Svobodo sem dočakal v partizanskih vrstah sredi Črnomlju.«

Dolgo sta Kolenčeva prosila, naj jima na občini pomagajo kakorkoli, ker sama nista našla primerne rešitve, no sedaj končno kaže, da bodo na pomlad njune prošnje uslišane. »Navadila sva se na življenje tu na hribu. Dober zrak je in stanovanje bi bilo še naprej čisto primerno, če bi ne prišlo do teh težav. Malo pa se boji tudi morebitnih bolezni in starosti, kajti Franc še vedno hodi po hrano in potrebščine v dolino vsak dan. Kaj bi pa bilo, če nekega dne obleži?« se sprašuje Lojzka, ki jo noge že nekaj let ne ubogajo več najbolje in se drži večino le še doma.

»Otroci so se razkropili po svetu. Ena hči je v Trbovljah, druga v Murski

Soboti, posinovljenec pa v Nemčiji. Nanje ne moreva računati, čeprav so dobri in skrbni otroci,« pravi mati Lojzka, ki še pripominja, da sta oba z možem tako vesela, če ju kdaj pa kdaj obišče kdo od nekdanjih Francovih soborcev ali aktivistov OF.

Oba sta Dolenjca, Franc se je rodil v Nemčiji, kjer je njegov oče delal kot knap, Lojzka pa je iz

Karel Novak-Drago, Lojzkin sin, ki je padel nekje na Dolenjskem.

Draganjih sel pri Novem mestu. Njuni življenjski poti sta se združili po drugi vojni, ko sta bila že oba ovdovela. Franc je imel že dve hčeri, Lojzkin edini sin Drago pe je padel nekje na Dolenjskem kot partizan. Franca je vojni vrtnec odtegnil pečarskemu poklicu, ki ga je opravljal v Novem mestu. Zaposlil se je na železnici in vse do tridesetih let dela delal za Osvobodilno fronto. Potlej je odšel k partizanom v Železničarsko brigado, ki je bila ustanovljena v Pučni vasi. Lojzka je bila obveščevalka v Novem mestu. Ker so beli in okupatorji vedeli, da ima sina pri partizanih, so jo nadzorovali in tudi dvakrat zaprli. »Komaj štirinajst dni pred koncem vojne so me zaprli kot talko,« se spominja hudih časov mati Lojzka. Franc pa, ki nam je natančno opisal tudi njuno povojno življenje in delo, zmajuje s sivo glavo in ne more razumeti, zakaj jima sedaj, ko bi lahko uživala mirna leta pokoja, to ne uspeva. »Prav vseeno nama je, kje bova stanovala, da bo le mir in malo bližje ljudem,« sta nam zagotavljala, ko smo se poslovljali. Vesela sta bila našega obiska in tudi obljube, da bomo o njihnih težavah zapisali nekaj vrstic.

B. Ž. J.

Obisk iz Avstralije

Pred dnevi se je v Ljubljani mudil gospod Anthony Murvill iz Avstralije, ki je obiskal našo državo na povabilo zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije kot dober prijatelj avstralskih Slovencev ter tudi dober poznavalec Jugoslavije. Avstralski gost si je v Sloveniji ogledal nekatere naše znamenitosti, obiskal je dom Luisa Adamiča ter se med drugim srečal s predsednikom komisije za stike z zamejstvom in mednarodno sodelovanje pri RO ZZB NOV Božidarjem Gorjanom.

Frãnjó Hovnik

Dne 28. januarja 1981 bo minilo 38 let, ko so Nemci v Žireh in Javorjah izseljevali družine partizanov

Selitev se je sprevrgla v zločin

V noči od 26. na 27. januar 1943 je patrulja Poljske čete tretjega bataljona Gorenjskega odreda pod vodstvom komandirja voda Pavla Ingliča-Bara požgala most prek Sore na Trebiji. Dejanje naj bi preprečilo izseljevanje ljudi iz Žirov. Ker mostu ni bilo mogoče hitro usposobiti, so Nemci preusmerili promet iz Trebije po cesti proti Sovodnju. Na Fužini so razširili in okrepili dva manjša lesena mostova in tako odprli cesto proti Žirem.

Po seznamu naj bi Nemci izselili družine, ki so imele tedaj sinove med borci Poljske čete tretjega bataljona Gorenjskega odreda. Izselili naj bi tele družine: Maks Oblak, po domače Primc, Nova vas 22, kmet, (sin Leopold v NOV); Marija Kopač, po domače Jurncova, Nova vas 12, delavka, (sin Alojz v NOV); Franc Kavčič, po domače Kamšk, Nova vas 2, kmet, (sin Karel in zet Franko v NOV); Ana Primožič, po domače Mrovčova, Opale 8, kmetica, (sin Stanko v NOV); Franciška Žakelj, po domače Balčkova, Goropeke 7, kmetica, (sin Anton v NOV); Franc Istenič, po domače Keber, Dobračeva 33, čevljar, (sin Milan v NOV); Franc Kavčič, po domače Mrovč, Stara vas 52, kmet, (sin Leopold v NOV); Matevž Govekar, po domače Trčkov, Stara vas 47, čevljar, (sin Janez v NOV); Anton Kržišnik, Stara vas 5, trgovec, (sin Anton in Jože v NOV); Franciška Erznožnik, po domače Kočarjeva, Žirovski vrh 45,

Pavle Inglič-Bar, komandir voda Poljske čete v zimi 1942/43 v Žirovskem vrhu, pozneje komandant 3. bataljona Gorenjskega odreda. Fotografija je nastala leta 1944.

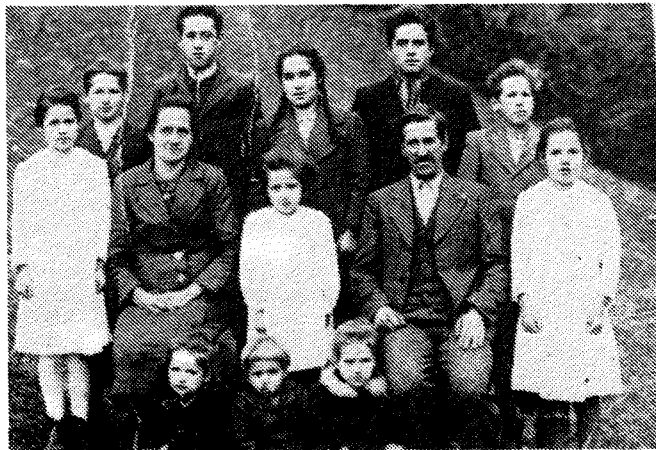
kmetica, (sin Anton v NOV); Venčeslav Pivk, po domače Petelin, Žirovski vrh 48 kmet, (pastorek Franc v NOV); Marija Kristan po domače Pepelca, Ledinica 12, dninarica, (sin Pavel v NOV); Katarina Dolinar, po domače Krogarica, Ledinica 2, kmetica (sin Ferdinand v NOV); Tomaž Mrovlje, po domače Kokelj, Ledinica 4, kmet, (sinova Janko in Jože v NOV); Matija Ponomarenko, Žiri 71, čevljar, (sin Stane v NOV); Jakob Strlič, Žiri 11, čevljar, (sin Janez v NOV); Jože Pivk, po domače Javornik, Nova vas 64, kmet, (sin Pavel v NOV); Martin Dolinar, po domače Podbregar, Javorje 17, kmet (sinova Anton in Franc v NOV).

Nemška policija iz Škofje Loke se je z avtobusi in spremstvom pripeljala v Žiri v četrtek, 28. januarja 1943, zjutraj. Od družin, ki so bile na seznamu, so izselili samo dve, vse ostale pa so se pred Nemci poskrile. Žrtev izseljevalnega oddelka je postala družina Vencija Pivka, po domače Petelina, iz Žirovskega vrha. Z njim so bili izseljeni žena Lepoldina, pastorka Ivanka, hči Milka in sinovi Aleksander, Zdravko in Ivan. Izseljena je bila tudi družina Martina Dolinarja, po domače Podbregarja, iz Javorij nad Poljanami. Z njim so bili izseljeni žena Marija, sinova Janez, Jože in hčerke Franciška, Terezija, Marija, Katarina, Ana in Pavla. Ob selitvi Podbregarjeve matere ni bilo doma. Ko se je vrnila, je našla le opustošenje. Zaradi mladoletnih otrok je tudi sama odšla v zbirno bazo Goričane in se pridružila družini.

Naslednji dan je patrulja prestregla in aretirala na cesti v vasi Selo Rada Kosmača (po domače Kokljevega) iz Ledinice in ga odpeljala v izgnanstvo. Vse imenovane so Nemci izselili v Nemčijo.

Odboru Osvobodilne fronte v Žireh je pripisati uspeh, ki ga je imelo pravočasno skrivanje obveščenih družin. Obvestili so tudi Petelina v Žirovskem vrhu, vendar je gospodar upal, da Švabi ne bodo prišli tako visoko v hribe. Nemci so bili zaradi neuspeha razkačeni. Svojo masševalno strast so sproščali v ropanju. Po zapuščenih hišah so ropali vse od premičnin do živeža. Z naropanimi premičninami družin, ki so se umaknile pred selitvijo, so opremljali orožniške postojanke po dolini. Po vojni so del naropanege blaga lastniki dobili nazaj.

Na dan selitve 28. januarja je pri vasi Selo patrulja nemških stražnikov ubila devetletnega dečka. Ta se je vračal domov, ker v šoli ni bilo pouka. Njegova sestra Marija Frelj (sedaj poročena Rupnik), Dobračeva 55, Žiri, je pripovedovala o dogodku. Dne 28. januarja 1943 je z bratom Francem odšla zjutraj v osnovno šolo, kjer se je

Družina Martina Dolinarja iz Javorja. Nemci so jih izselili 28. januarja 1943. Zadaaj stojita sinova Anton in Franc, ki sta bila tedaj že borca Poljske čete.

začel pouk ob 8. uri. Stanovale sta v Zabrežniku št. 2, na domačiji, po domače Zakroženu, ki je bila približno uro hoje oddaljena od šole. Spotoma sta v vasi Dobračeva v Kovačevem klancu srečala žensko, ki pa se je ne spominja. Ta jima je povedala, da tega dne pouka ne bo. Svetovala jima je, naj se vrne domov. Marija je vseeno odšla v Žiri v zadrugo, kamor je odnesla naklekljane čipke, brat Franc pa se je sam vračal domov. Iz vasi Selo je nadaljeval pot v hrib po stezi do križpotja na Brdu nad Selom. Na tem križpotju sta se pogovarjala Franc Mrovlje (po domače Šlosarjev) iz Zabrežnika in Janez Bogataj (po domače Kodorna) iz Sela. Franc se jima je pridružil. Opazili so, da se po kolovozni poti iz doline približuje nemška patrulja. Hitro so se razšli: Mrovlje proti Zabrežniku, Bogataj na bližnjo njivo svojega posestva, Franc pa je krenil naravnost po drugi poti proti domu. Nenadoma je otrok začel teči. Nemci so to opazili in naščuvali psa, ki je otroka ustavil, in hkrati streljali nanj. Otrok je bil smrtno ranjen v trebuh in glavo. Ranjen je kričal in po nekaj urah trpljenja umrl. Priča zločina je bil danes že pokojni Janez Bogataj. Ko so Nemci ugotovili, da so streljali na otroka, so nagnali domače po zdravniku v Žiri, vendar ta otroku

ni mogel rešiti življenja. Zločin se je dogodil okrog 9. ure dopoldne. Iz matične mrljske knjige je razvidno, da je Frelj Franc, rojen 16. novembra 1933, umrl za posledicami strelne poškodbe 28. januarja 1943 ob 13. uri.

Zločin je močno odjeknil med prebivalstvom, vsi so obsojali gnusno dejanje. Tudi med samimi Nemci je prišlo do negotovanja. Ugotovljeno je, da je streljal finančni stražnik Hans Albert, vodja patrulje. Bil je znan kot zagrižen nacist. Zanimivo je, da je kljub mladosti imel nalogo kontrolirati starejše stražnike. Takoj po zločinu je izginil, bil je prestavljen, in to neznano kam.

S selitvijo Nemci niso uspeli. Družine na seznamu za selitev so 15. aprila 1943 ponovno iskali. Dne 14. aprila

la zvečer se je pripeljalo v Žiri več policistov in dva gestapovca iz Škofje Loke. Aktivisti OF so v času, ki so ga imeli na razpolago, obvestili prizadete družine, naj zapustijo domove in se poskrrijejo. Dne 15. aprila ob tretji uri zjutraj so Nemci v Stari vasi že razbijali po vratih hiše Trčkovega Matevža. Trčkovi so se pravočasno skrili pri sosedih, vendar so jih Nemci odkrili in odgnali v izseljenstvo. Izselili so Matevža Govekarja, ženo Ano, sina Milana in hčerko Meri, ki so jo aretirali v Škofji Loki. Ta dan so presenetili tudi Balčkovo družino v Goropekah, mater Franciško Žakelj in njenega mladostnega sina Avgušтина. Le ta je v Žireh neopazno pobegnil Nemcem iz avtobusa in se tako rešil izseljenstva. Iz Žirovskega vrha so selili Kočarjevo mamo Franciško Erznožnik. Mnoge družine so Nemcem srečno ušle. Tako je bila zaključena selitev, ki se je začela v samem začetku leta, končala pa z neuspehom in umikom Nemcev iz Žirov 23. oktobra 1943.

Nemci so se takrat umaknili iz Žirov s skupino talcev zaradi pritiska in obkoljevanja partizanskih enot. Tako je v tistem času v občini Žiri nastalo prvo osvobodeno ozemlje na Gorenjskem. Ob osvoboditvi so Žirovci takoj izvolili narodnoosvobodilni odbor. Svoj sedež je premedil v Žiri tudi Pokrajinski komite za Gorenjsko. Nastanjen je bil pri Koklju na Ledinici.

Janko Mrovlje

Družina Frelj iz Zabrežnika s sinom Francem (drugi z leve), ki so ga Nemci ustrelili 28. januarja 1943.

Družina Vencija Pivka iz Žirovskega vrha, izseljena v Nemčijo 28. januarja 1943

Devetdesetletnik iz Oseka

Delati, kot nas je učil Tito

Ob koncu leta je Alojz Remec iz Oseka pri Šempasu zdrav in čil praznoval veličasten jubilej, 90. obletnico svojega rojstva. Že od leta 1942 je bil zelo aktiven sodelavec OF na Goriškem. Med prvimi je bil v letu 1944 izvoljen za poslanca v narodnoosvobodilno skupščino za okraj Miren in že na prvem zasedanju te skupščine je bil izvoljen za poslanca v pokrajinski narodnoosvobodilni odbor za Slovensko primorje in Trst. Od takrat in še sedaj je poslanec, oziroma delegat v skupščini domicilnih enot OF na Goriškem. Še vedno se rad udeležuje sej in skupščin domicilnega odbora aktivistov OF ter konstruktivno sodeluje na njih. Zaradi njegovega vneta in zavestnega sodelovanja v NOB in tudi pozneje v izgradnji naše socialistične domovine je dobil več visokih odlikovanj.

V imenu domicilnega odbora OF okraja Gorica-Miren, sva mu šla na dom čestitat s predsednico domicilnega odbora aktivistov OF. Izročila sva mu tudi knjižna in druga darila. Vesel je bil tega obiska, ker ga ni

pričakoval. Ob nadaljnjem pogovoru sva ga zaprosila, naj nama kaj več pove o življenju in boju za obstoj in za osvoboditev.

Rodil se je 29. decembra 1890 v mestu Parana v Argentini. Zaradi pomanjkanja zasluga sta se njegova starša kmalu po poroki, v letu 1887, naselila v tem kraju. Oče in mati sta dobila primerno zaposlitev in tudi zaslužek je bil za tiste čase primeren. Kot prvi sin se jima je rodil naš jubilar Lojze, za njim pa še štirje bratje in sestre. Osnovno šolo in pozneje še nižjo gimnazijo je opravil samo v španškem jeziku. Po mali maturi je šel za trgovskega vajenca. Leta 1906, ko mu je bilo 16 let, se je vsa družina vrnila v rojstni kraj. V Oseku je Oče kupil star mlin in stope za luščenje ječmena. Vse so morali opremiti. Ko so si nekoliko uredili stavbo in opremo v mlinu, se je začela prva svetovna vojna, ki jim je zopet vse uničila. Prvi je bil vpoklican v avstroogrsko vojsko naš jubilar. Poslan je bil na italijansko bojišče v Tirole. Ob koncu vojne, 1918. leta so ga Italijani zajeli in odgnali v

ujetništvo najprej v Verono, potem pa v Aleksandrijo.

Imel je srečo! Z mešanico španščine in italijanščine se je leta 1919 izvelkel domov. Našel je zopet vso domačijo porušeno in uničeno. S številno družino jim je uspelo kmalu za silo urediti dom in mlin. V letu 1921 se je poročil z domačinko Marijo Remec. Rodilo se jima je 6 otrok, trije dečki in tri deklice. Kot starejši sin je ostal za gospodarja na očetovem domu. Ker ni dobro obvladal slovenščine, se je takoj, ko je bilo ustanovljeno izobraževalno društvo v Oseku, vpisal vanj in pridno bral slovenske knjige. Pred italijanskimi oblastmi ni imel nikoli miru. Nekoč so ga zaprli za en mesec.

V NOG je začel sodelovati že leta 1942. Največ je pomagal tako, da je mletel za partizane in od meric dajal za partizane. Takoj ob ustanovitvi v letu 1942 je postal član terenskega odbora OF za Osek in postal referent za agitprop.

V letu 1943 je bil izvoljen v rajonski odbor

OF za Ozeljan. V septembru 1944. leta je bil izvoljen za poslanca v okrajno skupščino za okraj Miren in se je udeležil njenega prvega zasedanja v Renčah 10. septembra 1944. Na tem zasedanju je bil izvoljen tudi za poslanca v pokrajinsko skupščino OF za Slovensko primorje in Trst.

Po osvoboditvi je bil vedno izvoljen za predsednika ali tajnika KNOO, OF, SZDL ali ZB.

Zelo rad bere časopise in gleda televizijska poročila, da se sproti spoznava z razvojem našega samoupravnega socialističnega sistema. Dobiva primerno pokojnino po 80. členu zakona o pokojninah, tako da lahko brezskrbno živi in uživa sadove svojega dela in trpljenja.

Ob koncu je še dodal: »Zadovoljen sem in želim, da bi bilo tudi za naprej tako dobro. Bilo bi lahko še bolje, ko bi vsi na vodilnih mestih in delavci dobro delali in gospodarili, tako kot nas je vedno učil naš ljubljeni tovariš TITO«.

Angel Kodrič

NOVE KNJIGE

Kurirčkova zgodovinska slikanica 1980

Doslej smo izdali Kurirčkovo zgodovinsko slikanico dvakrat, v letih 1978 in 1979, oba-krat po pet naslovov. S tretjo zbirko za leto 1980 bo na knjižnem trgu že petnajst naslovov. Tudi tokrat je zbirka izšla v nakladi 15.000 izvodov, skupaj 75.000 slikanic, kar pomeni, da smo v treh letih poslali med bralce kar 225.000 zgodovinskih slikanic – z drugimi besedami, slikanice so prišle in bodo prišle v roke slehernemu zainteresiranemu mlademu bralcu, predvsem tistim iz nižje in srednje stopnje osnovnih šol, čeprav jih jemljejo v roke tudi tisti iz višje stopnje, pogosto na skrivaj, ker menijo, da so slikanicam že odrasli.

Prvo besedilo je prispeval pisatelj Anton Ingolič, ki je bil najbrž najbolj poklican, da napiše zgodbo o veliki vseslovenski stavki v letu 1936, o pomembnem dogodku iz predvojnega delavskega gibanja torej. Njegova literarna zgodba uspe predvsem v dialogu razložiti tedanje vzroke za stavko, beden položaj takratnega delavstva, njegovo prebujeno zavest in njegovega razrednega sovražnika. V slikarju Acu Mavcu pa je Anton Ingolič našel zelo ustreznega likovnega dopolnjevalca svoje zgodbe. Opozorim naj predvsem na Mavčev dar za množične prizore in za velike kompozicije. Opozorim naj tudi na temne barvne tone, s katerimi je izrazil okolje in vzdušje stavke.

Avtor druge slikanice je slikar Ive Šubic, ki je sam napisal tudi ustrezno besedilo. Slikanica nosi naslov Tiskarna Urška 14, to je bila partizanska tiskarna, skrita sredi gozdov v Kočevskem Rogu. Ive Šubic, ki je bil sprva borec v Tomšičevi brigadi, je bil sam zaposlen v tej tiskarni in sicer kot risar. V tej

tiskarni je s kovinsko iglo risal naslovne strani Slovenskega poročevalca, Ljudske pravice, Naše žene, Mladine, različnih brošur, najraje pa je ilustriral Slovenskega pionirja, najbolj ilustriran partizanski list. Kot je razvidno iz besedila iz slikanice, so bile v tej tiskarni tik pred koncem vojne pripravljene tudi barvne ilustracije za prvo partizansko berilo, ki pa ni nikoli izšlo, saj je prej napočila svoboda.

Ta slikanica je vesten, avtentičen slikarjev spomin na veliki čas. S temeljito, široko zastavljeno trdno šubičevsko potezo je prikazal gradnjo tiskarne, samo tiskarno in delo v njej, z dokumentarno natančnostjo je obudil avtentične tiske, ki so nastajali prav v tej tiskarni, obudil pa je tudi sodelavce tiskarne, zasnežene kurirske poti in spomin na bralce, ki so sredi vojne dobivali v roke svojo, partizansko literaturo.

Pisatelj France Filipič je avtor besedila tretje slikanice, Slave Klavora. Mislim, da mi ni treba posebej razlagati, da gre za slovensko narodno junakinjo, za Slavko Klavoro, ki je še čisto mlada v rodni Mariboru sanjala o boljšem svetu in se zatem v besedo in dejanje bojevala zanj. Njeno življenje se je končalo tragično, pred okupatorjevimi puškami, sedaj pa njen lik vstaja iz Filipičeve knjige, sicer preprost in neobremenjen z odvečno patetiko, vendar skoraj legendaren. Njeno poštenje, njena ljubezen do lastnega ljudstva. Predvsem pa njena notranja moč, s katero je kljubovala okupatorjem, ko so jo zajeli in jo mučili, bo gotovo za vzor tudi današnjemu bralcu.

Umrla je stara komaj dvajset let, pred pu-

škami okupatorja se je znašla že v prvih mesecih vojne. Od zanjo usodnega trenutka je minilo že skoraj štiri desetletja. Za starejše, ki so vojno doživeli tudi sami, to ni tako davno. Za mlade rodove, ki so rojeni komaj pred desetletjem, se je to zgodilo že zdavnaj. Prav to dejstvo je imel v mislih slikar Matjaž Schmidt, ki se je odločil za ilustriranje z barvnimi svinčniki. S prefinjeno, nežno risbo, ki včasih učinkuje nedodelano skicozno, je želel, iz že obdelane preteklosti izluščiti žive podobe. Njegova nežna risba je prenešana v tiskarsko tehniko neokrnjeno, saj učinkuje skoraj kot izvirna.

Mladinski pisatelj Miha Mate je prispeval besedilo za četrto slikanico Padala so zatemnila sonce. Pod tem slikovitim naslovom se skriva zgodba o padalskem desantu na Drvar, ko so se specializirane nemške enote skušale dokopati do maršala Tita, znano pa je, da jim je uspelo zajeti le njegovo maršalsko uniformo. Zgodbo starejši poznamo, vsaj v obrisih, mlade, še neobremenjene bralce bo zgodba privlačila predvsem s svojo dramatičnostjo in seveda predvsem zato, ker je vse dogajanje tesno povezano z maršalom Titom. Ilustratorsko je slavni dogodek obudil Marjan Amalietti. Času in epskemu dogajanju ustrežno.

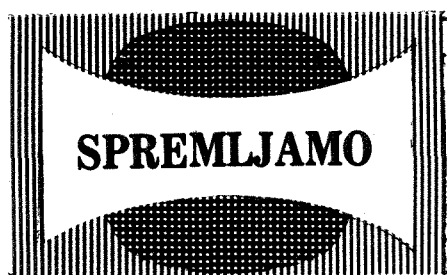
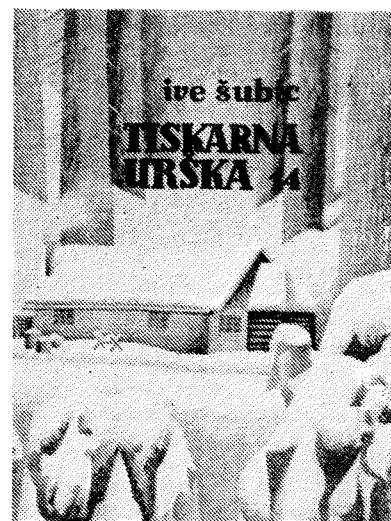
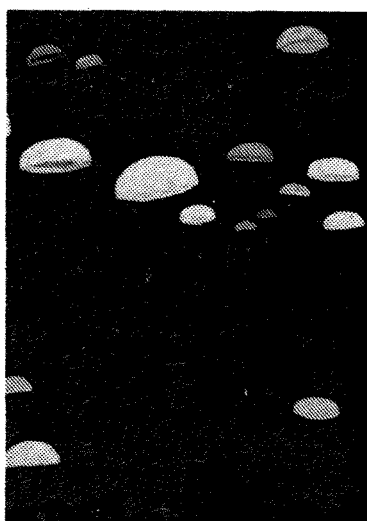
Zadnja slikanica ima naslov Štirje srčni možje. Gre za Matevža Kosa, Stefana Rožiča, Lovra Willomitzerja in Luko Korošca, za štiri Bohinjec, ki so pred 202 leti v času, ko je bila neosvojena še večina evropskih vrhov, uspeli premagati strah in stopiti na vrh Triglava. Ker triglavsko pogorje tedaj še ni bilo opremljeno z varnimi stezami, ne z markacijami, ne

z železnimi klini in ne z jeklenimi vrvmi, je bilo to tudi pravo alpinistično dejanje. Naša zgodba govori o tem njihovem podvigu, čeprav je rahlo literarizirana, je v bistvu skoraj dokumentarna. Uporabljene so vse ugotovitve, ki so jih najrazličnejši raziskovalci slovenskega planinstva kdaj zabeležili.

Zakaj smo se odločili za to zgodbo? Triglav je v našem grbu, skoraj sleherni Slovenec si želi kdaj v življenju stopiti nanj, Triglav je tudi naš ponos, kakih 15 slovenskih društev po svetu si je nadelo njegovo ime, ime Triglava jim simbolizira domovino. Sama zgodba o prvem pristopu ni ravno preveč znana. Sam sem jo prvokrat v grobih obrisih slišal pred približno 15 leti in to v triglavskih stenah, na Gorjanski poti malo pod vrhom Triglava. Med potjo nam jo je pripovedoval urednik Planinskega vestnika Tine Orel. In moram reči, da me je že takrat prevzela. Vrednota te slikanice pa je predvsem v slikarski upodobitvi dogodka. Slikar Matjaž Schmidt je včasih tudi na prvi pogled z nenavadno izbiro barv uspel pričarati vzdušje in razpoloženje nad 2000 metri.

Matjaž Schmidt je tudi avtor našega umetniškega posterja, barvne podobe Triglava, ki ga dodajamo kot posebno privlačnost naše letošnje zbirke. Poster ni plakato slikovit, ne prekipava v bujnih barvah, ampak je nasprotno umirjen. Namenjen je stenam naših stanovanj, ni narejen za enkratni pogled, ampak za večkratno uživanje. Tudi to reprodukcijo smo natisnili v 15.000 izvodih.

Iz govora Janeza Kajzerja na predstavitvi Kurirčkove zgodovinske slikanice

Marmor v človeku

Usode Wajdovega Birkuta-moža iz marmora nismo doživeli zgolj kot analitični pogled v ozadje stisk, ki jih je v težkih povojnih desetletjih prestal delavski razred neke daljne dežele. V tej človekovi (in hkrati družbeni) usodi smo – posredno ali neposredno, vsekakor pa prizadeto – podoživeli marsikatero plast svojih lastnih spominov in svoje lastne zgodovine, čeprav ne je, vsaj v kasnejših fazah, sukal drugače. Pa vendar...

Birkut pooseblja marsikaj več kot samo življenjsko in družbeno dramo poljskega delavca. Njegovo človeško pramo bi lahko na najkrajši možni način poimenovali »tragični konflikt med avtonomnim posameznikom in političnim sistemom, ki uokvirja njegovo življenje.« Ta spopad se neizogibno konča s porazom posamezni-

ka, z njegovo tragiko, kajti sistem, ki ga je – iz tega ali onega razloga – pograbil v svoje kremplje, sredstev za svoje zmago-slavje ne izbira, saj je vseskož totalitaran, za posameznikovo celo minimalno drugačnost ali kakršnokoli posebnost popolnoma brezčuten in pri vsem tem skrajno neizprosna. Če kaj velja, veljajo samo kolektivni ideološki cilji. Posameznik se jim mora absolutno podrediti. Živeti in dihati mora samo zanje. Za njegova čustva ali za kakršnakoli osebna razmišljanja v tovrstnem dogajanju ni prostora. Zlasti za posameznika, ki si drzne sistemu ugovarjati ali se mu postavljati po robu, ni druge možnosti, kot da bo kaznovan in žrtvovan. To velja še posebej za nekoga, ki ga je sistem povzdignil, mu dal veljavo in funkcijo, pa bo zato njegov morebitni kasnejši ugovor obravnavan kot tolikanj hujša pregreha, kot izdajstvo.

Kaj je na svoji tragični poti v izginotje doživel nekdanji idol prve socialistične petletke? Sistem je iz preprostega, elementarnega poštenega kmečkega fanta proizvedel stahanovsko legendo, junaka dela, ki zmora vse, celo skrajno nadčloveške cilje. Sistemu je bil vzorec take vrste pač potreben, in posameznik, izbran za to vlogo, je moral svoje poslanstvo izpolniti. V bistvu pa je bil zlorabljen. Totalitarni model vođenja človeških življenj ga je okradel za tisto najdragocenejšo, kar človek premore: za njegovo enkratno individualnost. Birkut je prenehal biti on sam že v trenutkih svojega zidarsko-rekorderske-

ga zmago-slavja. Bil je le še orodje v rokah nevidnih sil, ki so držale v rokah nitke množice človeških lutk. Tega se sam tisti hip še ni zavedal. Resnica je prišla za njim šele kasneje, po njegovi nesreči ob sabotaži z razbeljeno opako in po grozljivem izginotju njegovega sodelavca, osumljenega delovanja v prid sovražnih agentur. Totalitarni režim je moral, če je hotel uveljavljati svoj prav, na enak način kot idole ustvarjati, se pravi »proizvajati« tudi sovražnike. Na tej točki dogajanja se je prelomila tudi Birkutova usoda. Ko se je zavzel za obtoženega prijatelja, je postal nenadni osumljenec in sovražnik tudi sam. Kot bi trenil, se je zapisal izobčenju.

Zgodovinsko politična dogajanja so nekaj let po tistem zavrpla stalinizem in poskrbela za rehabilitacijo nekdanjih »sovražnikov«. Tudi Birkut bi se v ozdravljenem obdobju lahko povrnil na visoke klinne družbene lestvice, toda zanj je prepozno. Vanj se je naselilo odločilno spoznanje, da se ne bo nikoli več uklanjal tuji volji in izpolnjeval kakršnihkoli ciljev na svoj lastni račun. Kajti očitno je, da bi bila njegova rehabilitacija novemu vetru sistema potrebna tako, kot sta bila poprešnje povzdigovanje na marmorni podstavek in kmalu nato neizprosno prekletstvo. Birkut se ne vda nobeni volji, nobenemu namenu več. Sleherni pristanek na manipulacijo z njegovo osebo bi pomenil nadaljnje lomljenje njegove človeškega ponosa. Kar si edinole želi, je ostati pokončen, pošten in nekonformističen, kakršen

je od nekdaj bil. Zanj kompromisov ne v tej ne v oni smeri ni več.

Iz filma sicer ne zvemo detajlov o tem, kaj se je kasneje dogajalo z njim, razen tega, da je umrl. Lahko pa si mislimo, kakšna je bila ta njegova pot v izničenje, v anonimnost, v smrt: obdana z bedo, z osamljenostjo, toda pokončna in moralno čista.

Zato je, tako nam sugerira Wajda sam, ostal lik pravega človeka iz marmora, le da si je spomenik zaslužil pravzaprav z vsem svojim življenjskim ravnanjem, tudi in predvsem s tistim, ki je ostalo skrito očesu propagandne filmske kamere, ne pa tudi globokemu, spoštljivemu razmisleku, kakršnemu se je scela, prizadeto in pogumno posvetila pričujoča filmska umetnina.

Birkut nas prizadeva tako, kot da je eden izmed nas. Posredno ali neposredno, z odstopanjem zgodovinskih letnic – to niti ni tako pomembno. Pomembna je globalna problematika življenjskih in moralnih vrednosti. Pomembno je spoznanje o zgodovinski in človeški vrednosti vseh tistih pokončnih ljudi, ki so znali za ceno svojega življenja kljubovati deformacijam in nasilnim sistemom, ki so si človeka podrejali in ga spreminjali v lutko svojega totalitarističnega pojmovanja življenjske stvarnosti.

To pa je vselej in povsod aktualno vprašanje.

Viktor Konjar

Kamniti
deček

Mrzla zima...

Vsepovsod sneg, ena sama snežna njiva. Veter tuli okoli voglov, kakor da je v snežno poljano pridrvelo tisoč lačnih volkov.

Drugošolček Mirko se kobali po snežni odeji: drobne noge v celcu iščejo varno stopinjo; do doma ima še dobro uro hoda.

Za trenutek utrujen obstane, gleda snežinke, ki se usipajo iz nizkih oblakov; na snežno odejo pada, tihi mrak...

V noge sili mraz, za srajco, v pordela lica, v roke, ki tiče v žepih, in v ušesih tako neprijetno ščemi.

Ko je opoldne šel tod mimo, je bilo snega le za dobro ped. Potem pa je tri ure sedel v šoli, zunaj pa je ves čas nagosto snežilo. Drugi otroci so z rokami in vzkliki pozdravljali bele snežinke:

»Sneg, sneg, sneg!«

Mirko pa je ves čas gledal skozi okno in mislil:

»Kako se bom vračal domov?«

Uro in pol od doma do šole, uro in pol od šole do doma: vsak dan, vsak teden, vse mesece v šolskem letu... Samotna je ta pot. Nihče ne hodi tod: samo Mirko in njegovi domači. Daleč je njegov dom, nihče od sošolcev ne hodi tako daleč domov.

Celec je previsok za drobne noge, drugošolček se zgublja v neskončni belini. Veter pa tuli in raznaša snežinke: Mirku je mraz in komaj zmaguje utrujenost, a vendar se pomika vse dalje in dalje...

Tam stoji spomenik padlemu kurirčku. Mirko za hip obstoji, potem se skrije za hrbet kamnitega dečka, ki stoji kraj nevidne poti, ves odet v snežno odejo; le kamnite oči nemo zro v belo daljavo in kamnita usta v mrak šepetajo:

»Osem let mi je bilo, ko sem vsak večer stal tukaj na straži in gledal v dolino, vsak večer, vsako noč. Oče je bil partizan, mama je na skednju skrivala ranjene borce. Jaz pa sem hodil na stražo, da sem rešil dom in življenje ranjenim borcem. Vsak večer, vsako noč, v lepem in grdem vremenu, poleti in v mrzli zimi, v dežju in mesečini. Prenašal sem pošto in hrano in zdravila, ure in ure prehodil... vsak dan...«

Poleti je Mirko prinašal sem planinskega cvetja, rdeče cvetove polagal kamnitemu dečku v naročje; zdaj pa je stisnil premrlo pest, stopilo v celec in je rekel:

»Tudi jaz se ne ustrašim te zime!«

In se je pognal proti domu.

Drago Kumer

Na Žagi so 14. junija lani odkrili spominsko obeležje

Napad Bovške čete na italijansko

Konec maja 1944. leta so me dodelili drugemu bataljonu Briškobeneškega odreda. Štab odreda je namreč odločil, da se temu bataljonu priključi tudi Bovška četa, ki je bila na pohodih v Gornji Soški dolini, medtem ko je bilo jedro bataljona v vzhodnem delu Beneške Slovenije.

Nekaj dni po nemški ofenzivi proti prvemu bataljonu Briškobeneškega odreda, ki sem mu takrat pripadal, sem se napotil na Bovško in v Benečijo, da bi pridobil nove borce. V vasi Žaga je bila takrat močna posadka italijanskih vojakov. Štela je okrog 110 mož, pripadala pa je nemški komandi v Bovcu. Nekaterim tovarišem iz bovške čete sem takoj po prihodu predlagal, da bi postojanko likvidirali, še preden bi se četa priključila bataljonu. S to zamislijo so se strinjali, vendar s pripombo, da mora biti akcija skrbno pripravljena. Na Žagi sem ostal dva dni. S pomočjo terenskih aktivstov (Ferdo Rot, sestra Anica in Marija, Dora in Herminija Žagar, Mara in Ida Melihen ter Marija Žagar) mi je uspelo vzpostaviti neposreden stik s podoficirjem postojanke Comarjem in Elijom Conetto (sedaj živi v Vidmu). Pri tem mi je pomagal

Ferdo Buttolo z Žage. Oba sva bila oblečena v civilne obleke in imela sva tudi nemške osebne izkaznice.

Z italijanskima podoficirjema smo se večkrat sestali v hiši pri Mihcu na Gornji Žagi. Zanimalo nas je razpoloženje vojakov, oborožitev, številčno stanje, kje postavljajo zasede in podobno. Povedala sta tudi, kdo je komandant. Zvedeli smo, da je bil poročnik alpincev zagrižen fašist, še slabši pa je bil njegov namestnik – marešalo. Za nas je bilo še posebno pomembno razpoloženje vojakov. Podoficirja sta zatrjevala, da bi se vojaki predali, toda bojijo se oficirjev. Obljubili smo jima, da bomo vse uredili tako, da bo prav. Čimprej smo morali zvedeti, kaj masli posadka, in jih prepričati naj se predajo, saj bi jih v nasprotnem primeru napadel partizanski bataljon. – Razumljivo je, da se nam je mudilo. Bali smo se, da ne pademo v past in da za dogovarjanje z Italijani ne zvedo Nemci v pet kilometrov oddaljeni postojanki v Bovcu.

Italijanska posadka na Žagi je bila dobro oborožena, posebno na položajih nad vasjo. Nemci iz Bovca pa bi jim lahko prihiteli na pomoč takoj, ko

bi zvedeli za napad. Če bi se odločili za neposreden napad, bi moral sodelovati celoten drugi bataljon, ki bi moral napasti iznena in silovito. Vsa akcija ne bi smela trajati več kot uro. V tem primeru bi morali postaviti zasedo proti Bovcu, da bi zadržali prodor Nemcev iz bovške smeri. Tudi iz kobariške smeri ne bi bili dolgo varni, saj so tam imeli močno postojanko Nemci in domobranci, ki bi lahko prispeli na kraj napada v kratkem času.

Zaradi teh dejstev in upoštevajoč, da bi v akciji ne sodelovalo večje število partizanov, smo se odločili za likvidacijo italijanske postojanke s čim manjših tveganjem, da bi v napadu žrtvovali koga od borcev. Odločil sem se za zvižajo, v kateri sta pomagala že omenjena italijanska podoficirja. Načrta jima seveda nisem popolnoma zaupal.

Na podlagi zbranih podatkov smo se odločili, da akcijo izvedemo 15. junija 1944 ob 21.30. Takrat sem imel na voljo 35 borcev, od teh jih je bilo 8 iz drugega bataljona druge brigade VDV, ki jim je poveležval komandant Andrej Hosner. Ostali borci so bili iz Bovške čete. Zbornomesto je bilo v neposredni bližini Loga Čezso-

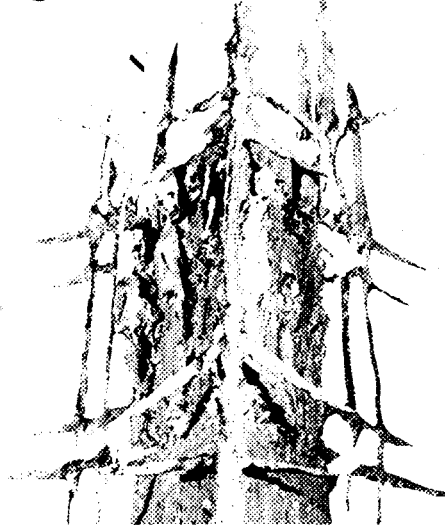
škega. Isti dan sem organiziral sestanek z vodniki in vodji skupin in jim obrazložil zamisel akcije.

Opisal bom predvsem dejavnost skupine, ki sem jo vodil. Seveda so bile naloge vseh skupin zelo važne in je le skrbna izvedba zagotavljala uspeh akcije in varnost borcev. Iz Loga čezsoškega smo krenili ob 21. uri. Borci so previdno korakali proti postojanki. Prečkali so glavno cesto Bovec-Kobarid-Gorica in se po levi strani te ceste že približevali stražarskemu mestu pred postojanko. Bližali smo se stražarju. Pot je bila zaprta z žično oviro. V koticu na desni strani je stal stražar s čelado na glavi. Napetost je popustila, ko je stražar komaj zajecjal: Stoj!

No, sem si misli, do tu je vse v redu. Kako je s skupino nad nami pri zasedah? Pogledal sem na uro. Manjkalo je le 5 minut do začetka akcije, torej do 21. 30. Prispeli smo na most čez rečico, do cilja je bilo le še sto metrov. Zdelo se mi je, da je nekaj narobe. Nenadoma je nekdo začel kričati: »Kaj je, kaj je?« Mahal je s svetilko in ves obupan je begal sem in tja. Opazil sem, da je to italijanski podporočnik, ki ni bil niti toliko

Tone Gortnar

2

Dachau
3 K

Kaj pomeni dve uri tekanja, skakanja, plazenja, prevračanja, zabijih skokov itd. v strnjjenih vrstah, ko se tisoč jetnikov plazi drug po drugem v večnem strahu, da ne bi kdo ušel iz vrste, kjer čakajo esesovci s palicami in biči, ve le tisti, ki je to izkusil. Meni se je to zgodilo le enkrat, ko sem bil na »štrafkompaniji«. Zato so glasno prepevali tudi tisti, ki niso imeli posluha, kar se pa v tisočglavnem zboru ni poznalo. Prepevanje so ob koncu leta 1942 ukinili, nadomestila pa ga je taboriščna muzika, ki je od avgusta do novembra 1944 igrala marše na »appelplatzu«.

Na neprizadetega opazovalca bi naše prepevanje najbrž napravilo mogočen vtis. Petnajst ali dvajset tisoč mož, korakajočih v petnajstih kolonah, od katerih vsaka prepeva svojo pesem, gotovo ni kar tako.

Na zbornem mestu so se bloki pahljačasto razšli in se postavili drug poleg drugega na vnaprej določena mesta tako, da je bil 16. blok v sredini. Petje je utihnilo in zaslislalo se je povelje taboriščnega starešine: »Das Ganze – still gestanden – auf Block 16 – richt' euch!«. Glave vseh jetnikov so se obrnile proti 16. bloku in ob neprestanem kričanju »Vordermann! Seitenrichtung!« so uravnavali vrste v lastnem bloku in jih poravnali z vrstami na 16. bloku, tako da se je videlo skozi vse vrste od 2. do 30. bloka. Ko so bile vrste poravnane, je prišlo povelje: »Augen gerade – aus – rührt euch!« in bloki so bili pripravljeni za štetje. Zavladala je popolna tišina. Jetniki niso smeli govoriti, ne se ozirati in tudi premikati ne. Bližal se je višek ceremonije.

Tedaj so se začeli blokom bližati »blockführerji«. Starešina bloka je pove-

ležval: »Block ... – still gestanden – Mützen – ab – Augen – rechts!« in gole glave jetnikov so se obrnile v smer, od koder je prihajal vodja bloka. Starešina bloka je snel kapo, stopil nekaj paradnih korakov proti njemu in raportiral: »Herr Blockführer, Block ... mit ... Mann angetreten!«. Vodja bloka je počasi šel ob bloku, preverjal, če so vse vrste popolne in jih štel. Posebej je prešel še število jetnikov v zadnji vrsti. Ugotovljeno število jetnikov je preveril s podatki na svoji tabeli in odšel. Tedaj je starešina bloka poveljeval: »Augen gerade – aus – Mützen – auf – rührt euch«. S tem je bilo štetje opravljeno.

»Blockführerji« so odnesli svoja poročila o številu jetnikov »rapportführerju«, ki jih je primerjal s podatki na svoji tabeli, te pa s podatki, ki mu jih je pripravila taboriščna pisarna. Ta mu je pripravila tudi podatke o številu jetnikov, ki niso prišli na apel, ker so bili bodisi v taboriščni bolnišnici (Revier), na delu, v zunanjih komandah, v bunkerju ali so čakali na transport. Skupno stanje jetnikov se je tako ugotavljalo po dveh linijah: po liniji uprave taborišča, ki je bila v rokah SS, in po liniji taboriščne hierarhije, ki je bila v rokah jetnikov. Če se je število jetnikov (Gesamtstand) ujemalo s podatki iz tabel, je bilo treba počakati le še na najbolj slaven trenutek, na prihod »lagerkommandanta«.

Ko se je poveljnik taborišča pokazal med vrati Jourhausa, je starešina taborišča poveljeval: »Das Ganze – still gestanden – Mützen – ab – Augen rechts!« Kape so zletele z glav in vse oči so se obrnile v smer, iz katere je prihajal poveljnik. »Rapportführer« mu je poročal številčno stanje taborišča in s tem je bil apel prak-

tično končan. Ko se je poveljnik taborišča odstranil oziroma dal znak za konec apela, je starešina taborišča poveljeval: »Augen gerade – Mützen – aus – Blockweise wegtreten!« Jetniki so se pokrili, komando pa so spet prevzeli starešine blokov. Bloki so odkorakali v barake v obratnem vrstnem redu in spet glasno prepevali.

Namesto »lagerkommandanta« je večerno poročilo večkrat sprejel tudi kateri od »lagerführerjev«, kar pa poteka ceremonije ni spremenilo.

Apel je trajal različno dolgo. Spominjam se, da je nekoč poleti leta 1943 trajal komaj dobrih 10 minut. Če pa se številčno stanje ni ujemalo, ker je prišlo do napake v podatkih, je moralo vse taborišče stati, dokler napaka ni bila odkrita. To je včasih trajalo ure in ure. Dostikrat pa je taboriščno vodstvo zavlačevalo kar tako zaradi lepšega. Posebno pa se je situacija zaostila, če je kateri od jetnikov pobegnil. Tedaj je vse taborišče stalo, dokler ga niso dobili. Starejši jetniki so pripovedovali, da je nekoč trajalo 47 ur, meni pa je ostal v spominu sveti večer 1941. Pobegnil je jetnik, ki so ga pa že po štirih urah našli. Ob devetih zvečer so ga postavili pred »jourhaus« in mu v roke dali tablo z napisom: »Ich bin schon wieder da«. Ko je bil apel končan, je moral revež nesti to tablo mimo vseh blokov, ob strani sta hodila dva esesovca z bikovkami in mlatila po njem, za njim je pa igrala taboriščna godba. Nato so ga položili na kozla in mu naštel 50 udarcev z bikovkami. Mučenik se je potem po isti poti s tablo v rokah, ki pa je omahovala sem in tja, vračal pred »jourhaus«, nato pa je izginil v bunkerju in nikdar več ga nismo videli.

Jutranji apeli navadno niso bili pretirano dolgi, ker so morali jetniki na delo,

postojanko

priseben, da bi vedel, kaj se dogaja. Razorožil sem ga in predal v varstvo borcu Francu Čopiju. Vdal se je v usodo in se pomiril, sicer pa mu ni kazalo drugega. Čez nekaj časa smo bili že na določenem mestu. Italijanska podoficirja sta se sprehajala skupaj z »marešalom«, ki je bil oborožen z brzostrelko. Imel sem občutek, da je »marešalo« nestrpen in nemiren, kot da bi čutil našo bližino. Najraje bi streljal in ga onemogočil, vendar sem moral ravnati tako, kot smo se dogovorili. Zakričal sem: »Dvignite roke!« Upal sem, da bosta njegova spremljevalca naredila vse potrebno in ga razorožila. Zgodilo se je drugače. »Marešalo« je hitro reagiral in sprožil kratek rafal. Trenutek zatem sem tudi jaz sprožil rafal iz brzostrelke. V trenutkih zmede sta obležala mrtva »marešalo« in eden izmed oficirjev. Na žalost je bil nevarno ranjen tudi Anton Komac-Tine iz Čezsoče (namestnik komandirja Bovške čete). Potem je šlo vse po načrtu. Pot v postojanko je bila odprta. Italijanske vojake smo razorožili. Kasneje je skupina borcev spremljala zajete vojake v Log Čezsoški in dalje skozi Čezsočo v Sočo in Lepeno. Pomagali so jim prenašati opremo in orož-

je. Naslednji dan so se italijanski vojaki v spremstvu naše patrulje odpravili prek Drežnice in Livka v Brda v štab Briškobeneškega odreda, od tam pa so nadaljevali pot v Benečijo in Furlanijo, kjer so se vključili v italijanski partizanski bataljon Mazzini. Vsem smo pustili puške in puškomitraljeze. Julija pa smo jim izročili tudi težke mitraljeze in minometalce. Naši borci, med njimi Vladimir Črnuta – Igor in Franc Žagar z Žage, se še danes spominjajo, kako so težko prenašali orožje in strelivo v Benečijo.

Vrnimo se na Žago! Vse skupine in skupinice naših borcev so zadane naloge odlično opravile. Tudi z italijanskimi zasedami nad Žago ni bilo težav: vojaki so se predali, kot je bilo dogovorjeno in se pridružili svojim tovarišem iz postojanke. Za nas je bilo pri akciji važno predvsem orožje in strelivo, pa tudi vojaki, ki so se predali in se pridružili garibalducem. S tem smo nedvomno pomagali svojim italijanskim tovarišem – pripadnikom osvobodilnega gibanja.

Naši aktivisti so spravili in poskrili mnogo drugega materiala. (odeje, hrana...). Spominjam se, da smo med drugim za-

plenili tudi konja z vprego, kar nam je zelo prav prišlo, saj smo tako prepeljali strelivo v smeri proti Učaji. Tu so ga aktivisti skrili v vodovodni rezervoar, odkoder smo ga kasneje odnašali po terenu. Naj omenim še to, da smo italijansko postojanko »izpraznili« v slabi uri.

Nemci iz postojanke v Bovcu niso posredovali. Za našo akcijo so zvedeli šele naslednji dan. Ni jim preostalo drugega kot nadomestiti italijansko posadko z nemško. Komandant nemške garnizije v Bovcu, Avstrijec po rodu, je razlagal, če je bil sam o tem prepričan, ne vem, da so akcijo organizirali Italijani sami. Naši ljudje, ki so prišli z Nemci v stik so jih skušali o tem še bolj prepričati, kajti bali smo se povzročilnih ukrepov nad domačim prebivalstvom.

Akcija je bila vsekakor skrbno pripravljena, in je zato uspela brez večjih žrtev. Prav gotovo pa je bilo tudi med italijansko posadko veliko napredno mislečih ljudi, ki so pozitivno vplivali na svoje tovariše, saj so se odločili za sodelovanje v odporu proti fašizmu.

Silvo Gianfrate-Srečko

Naši partizanski znaki

Bolnišnica Pavla

Vse, kar smo zadnjič zapisali lepega o naših partizanskih bolnišnicah, bi morali ponoviti danes, ko vam predstavljamo znak bolnišnice Pavla, in sploh vedno, ko bi beseda nanesla na partizanske bolnišnice na Slovenskem. Rešile so mnogo dragocenih življenj, čeprav mogoče niso bile na tako slikovitih krajih, kot je bila bolnišnica Franja. Ne bi smeli pozabiti nanje in ne na ljudi, ki so delovali v njih in zanje skrbeli. Vsaj zdravniki, osebje in bližnji kmetje, ki so pomagali na ta ali oni način, vseh slovenskih partizanskih bolnišnic bi skoraj morali dobiti enako lepe znake, kot so ti za bolnišnici Franja in Pavla.

SVPB Pavla (Slovenska vojna partizanska bolnišnica Pavla) je dobila svoje ime po znani partizanski zdravnici dr. Pavli Jerina-Lah. Svoje spomine na delo v bolnišnici je popisala v Goriškem zborniku 1957. Skupaj z dr. Aleksandrom Galo pa sta napisala knjigo Pavla, ki je izšla v Novi Gorici. K vsemu, kar nam pripoveduje o SVPB Pavla, je treba dodati še po-

sebne znake, ki vam jih predstavljamo danes. Kot do znakov SNOB Janka Premrla-Vojka in znakov SVPB Franja je tudi do znakov SVPB Pavla prišlo ob praznovanju občinskega praznika Idrije leta 1978. Tako so tudi zdravniki, osebje in ranjenci te bolnišnice prišli do lepih znakov. Pripravljalni odbor za proslavo je sklenil, naj bo na znaku upodobljen ležeč ranjen borec z bolničarko. Tako je akademski kipar Rovtar iz Ljubljane tudi storil. Izoblikoval je medaljo, na kateri je bolničarka s puško na ramenih, v naročju pa ji sloni ranjen borec. Zadnja stran medalje je enaka kot pri znaku bolnišnice Franja, s tem da piše zgoraj BOLNICA PAVLA in spodaj 31. XII. 1943. Tudi v tem primeru je treba poudariti, da je partizansko spominsko odličje samo medalja v pozlačeni izvedbi, bronasta medalja pa je bila namenjena vsakomur, ki jo je bil pripravljen kupiti.

Posebna mikavnost »zlate« medalje je trak. Nema govorica njegovih živih barv je zelo pomembna. Trak rdeče barve pomeni, da je bil nosi-

lec znaka med vojno med osebjem SVPB Pavla, trak rdeče barve z dvema pokončnima črtama pa pripoveduje o ranjencu, ki se je zdravil v tej bolnišnici. Črno barvo na traku predstavlja gosto našita nitka, ki pripoveduje o trudu, ki je bil vložen ob nastajanju medalje in njenega traku. Medalje je izdelal pasar Silvo Cankar iz Vižmarji pri Ljubljani. Ob šeststo bronastih medaljah (nikar ne pozabimo pomena barve) je bilo izdelanih sto medalj na rdečem traku za osebje in petsto medalj na rdeče-črnem traku za ranjence. Znaki so bili razdeljeni ob proslavljanju prvega oktobra 1978, mnogim pa so bili poslani po pošti. Na vseh znakih je na zadnji strani v sredini prazno polje, kamor si naj dajo vgravirati svoja imena in priimke vsi, ki so upravičeni nositi znake.

Ni odveč, če posebej poudarimo mikavnost različnih barv trakov. Treba je priznati veliko mero domiselnosti tistemu, ki se je na to spomnil. Pri odlikovanjih po svetu je nekaterim govorica barv traku tega ali onega odlikovanja enako pomembna kot tisto, kar je na primer upodobljeno na sami medalji. Običajno ima vsaka barva tudi simboličen pomen. Upajmo, da bo prišlo še do znaka katere od slovenskih partizanskih bolnišnic. Takrat bi veljalo upoštevati zgled znakov bolnišnic Franja in Pavla. Trak za zdravnike in drugo osebje naj bo rdeče barve, trak za težke ranjence rumen z rdečima črtama in trak za lažje ranjence rdeč z dvema črnima črtama. Nikakor pa ne bo narobe, če bo na razpolago toliko denarja, da bodo vsi dobili znake z že vgraviranim imenom in priimkom.

Janez J. Švajncer

Spominski znak SVPB Pavla – na traku za ranjence

potekali pa so prav tako kot večerni. Ko je bilo apela konec, je prišlo povelje: »Arbeitskommandos formiert!« in lepo urejeni bloki so se hipoma razpršili na vse strani. Vsak jetnik je hitel na mesto, kjer se je zbirala njegova komanda in se postavljala v peterostope.

Medtem so k vhodnim vratom postavili pult, za katerega se je postavil arbeitsdienstsführer¹ s seznamom komand, ki bodo korakale mimo njega. Takoj za tem so začele k izhodu prihajati komande po istem vrstnem redu, kakor so bile vpisane v seznam. Poleg prve vrste je korakal kapo, ki je poveljeval: »Achtung! Kommando ... mit ... Man!«² Jetniki so sneli kape in v paradnem koraku odšli skozi vrata. »Arbeitsdienstsführer« je število jetnikov vpisal v listino, ki jo je oddal komandoführerju³ pred vhomom pa sta dva »blockführerja« štedila in število glasno sporočila »arbeitsdienstsführerju.« Zunaj so že stali stražarji, ki so sneli puške, jih pripravili na strel in obkolili komando. Tako so odhajale komande za komando in v 15 minutah je bilo taborišče prazno, na blokih pa so ostali le novinci in nerazporejeni. Opoldanski apel ni bil apel v pravem pomenu besede. Nastopili so le jetniki, ki so se opoldne vračali v taborišče in popoldne spet odšli na delo.

Proti koncu leta 1944 se je zgodilo nekaj nezasišlanega: večerni apel je bil ukinjen. Pravega vzroka za to nismo nikdar zvedeli. Na ta način nam je ostalo vsaj malo prostega časa, ki smo ga dotlej večinoma prebili s stanjem na apelu. Prostega časa v pravem pomenu besede – razen ob nedeljah, ko večina komand ni delala – v taborišču ni bilo. Jetniki so bili neprestano s čim zaposleni ali so na nekaj čakali v večnem strahu, kaj jim bo prinesel na-

slednji trenutek. V gneči, ki je začela naglo naraščati sredi leta 1942, je postajalo opravljanje vsakodnevnih, v normalnih razmerah sicer nezahtevnih opravil, vse težavnejše. Začelo se je že z budnico. Ko je zaropotal »medved«, so se po barakah prižgale luči in zaslislalo se je gluho topotanje bosih nog jetnikov, ki so se vsi hkrati pognali iz postelj. Gneča v spalnici, gneča v stranišču, gneča v umivalnici, gneča pri omaricah. Jetniki so morali najprej urediti postelje. To delo je potekalo v treh ali štirih etapah. Postelje so bile postavljene v skupinah po dve ali tri brez presledka, po tri druga nad drugo. Najprej so prišle na vrsto postelje v sredini pritličja, prvega in drugega nadstropja, nato zunanje postelje v drugem nadstropju pa zunanje postelje v prvem nadstropju in nazadnje zunanje postelje v pritličju. Pri tem delu so se morli jetniki plaziti po posteljah svojih sosedov ali stati na robovih postelj v nižjih nadstropjih. Paziti so morali, da niso poškodovali že postlanih postelj, kar nikakor ni bila preprosta zadeva. Zato so jetniki drug drugemu pomagali, ker je šlo tako delo hitreje od rok. Z ogroditve postelje, s slamnjače in odeje je bilo treba odstraniti koščke slame in prah, s posebnimi deskami natlačiti slamo v robove slamnjače in napraviti na njej »kan-te«,⁴ potem jo pa z ravnalnimi deskami poravnati. Slišati je bilo pridušene psovke jetnikov, ki so drug drugega ovirali pri delu in se bojevali za ravnalne deske. Dokler smo še imeli po eno ruho, jo je bilo treba raztegniti prek slamnjače, potem pa odejo položiti v »wasserfall« in jo prek zglavlja položiti po vsej dolžini postelje do vznožja. Nazadnje je bilo treba posteljo še polikati in ji napraviti ostre robove.

Ko je prva skupina končala delo, je na-

stopila druga, prva pa se je šla umiti in obleč. Sledila ji je tretja in končno zadnja skupina. Počasneje je iz spalnice z brčami nagnal »schlafraumcapo«,⁵ ki je s svojim »schlafraumdienstom«⁶ že čakal, da začne s čiščenjem. Medtem je sobni starešina že začel deliti čaj ali kavo, kakor se je imenovala tista rjavkasta tekočina. Jetniki so strahoma pogledovali proti spalnici, kjer je »schlafraumcapo« pregledoval postelje. Popravljanje slabo napravljene postelje namreč ni prizadelo samo enega jetnika, pač pa tudi vse tiste, ki so svojo posteljo gradili za njim, in pa seveda čistilce, ki so morali po vsakem takem popravljanju ponovno z omeli pod postelje. Nespretnost je bil lahko še zadovoljen, če jo je odnesel le z nekaj klofutami ali brčami, kajti če je sledila »meldung«,⁷ mu 25 udarcev z bikovko ni ušlo.

Čaj ali kavo so jetniki popili stoje, ker se niso utegnili muditi še s postavljanjem stolov. Pred odhodom je bilo namreč treba urediti še omarico. Treba je bilo pogledati, če je posoda čista, če ni na policih kakšne drobtine ali prahu in če ni kje ostala kakšna sled, ki jo je aluminijasta posoda tako rada puščala na nebarvanem smrekovem lesu. Take sledi je bilo treba odstraniti z brusnim papirjem, zaradi česar so bile police že čisto izliscane, toda bile so gladke in bele in samo to je bilo v Dachau pomembno.

Čim je zadnji jetnik dobil svoj »zajtrk«, se je zaslislalo: »Alles rraus! Stubendienst antreten!«⁸ Jetnike so pognali na cesto med dvema barakama. Poleti in v lepem vremenu to ni bilo tako hudo. Ko pa je pritisnil mraz ali pa ko je začel od Alp kot voda enakomerno pihati mrzel veter in prinašati s seboj poševne štrene dežja, si jetniki niso mogli pomagati. Cepetali so

sem in tja, si vihali ovratnike, si greli premrle prste pod pazduhami, se s hrbti naslanjali drug na drugega in si potiskali kape prek ušes, da bi se vsaj malo zavarovali pred strupenim mrazom ali pred mokroto, ki je pronicala skozi tanko obleko.

Medtem se je »wohnraumdienst« lotil čiščenja dnevne sobe. Od vseh opravil na bloku je bilo čiščenje tal najtežje in najbolj dlakocepsko delo. Ladijski pod je bil rjavo pobarvan, povosčen in se je svetil kot zrcalo. Po tem lesku je SS ocenjevala prizadevnost sobnih starešin, zato ni čudno, če se je loščenje poda sčasoma razvilo v pravi ritual. Pod je bilo treba najprej pomesti z mehкими omeli. Nato ga je bilo treba, plazeč se po kolenih, vsega zdrgniti s trdimi krtačami. Temu pravili se je reklo »bürsten«. Sledilo je drugo pometanje, temu pa najtežja faza, imenovana »blocken«. Dva jetnika sta prišla za drog kakih 20 kg težkega betonskega bloka, ki je imel na spodnji strani krtače. Sunkoma sta ga potegnili k sebi, da se je zaradi vztrajnosti mimo njunih nog zapeljal na drugo stran sobe, ga spet sunkoma potegnili k sebi in tako vlekla sem in tja, dokler jima ni pošla sapa in sta ga prevzela druga dva.

Arbeitsdienstsführer¹ – dobesedno: vodja delovne službe. To je bil esesovski podčastnik, ki je nadziral oblikovanje delovnih komand in njihov odhod na delo. Achtung! Kommando itd.² Pozor! Komanda ta in ta s toliko in toliko možmi. Kommandoführer³ – Vodja stražarskega oddelka, ki je spremljal jetnike na delo. Kante⁴ – rob. Schlafraumcapo⁵ – kapo spalnice. Schlafraumdienst⁶ – skupina jetnikov, ki je čistila in urejala spalnico. Meldung⁷ – Prijava. Posledica take prijave je bila vedno ena od telesnih kazni. Alles rraus. Stubendienst antreten!⁸ – Vsi ven. Skupina za urejanje sobe na delo!

Se nadaljuje

RADENCI

Medobčinski posvet
ZRVS Pomurja

Vključevanje in aktivnost RVS v različnih obrambnih strukturah, vključevanje posameznikov brez vojaškega čina v ZRVS, aktivnost upokojenih starešin JLA v ZRVS, sprejemanje RVS v članstvo ZRVS po prihodu iz šol za rezervne oficirje ter organizacijska vprašanja ZRVS so bile glavne teme pogovora vodstvenih organov štirih pomurskih občinskih organizacij ZRVS (Lendava, Gornja Radgona, Ljutomer in Murska Sobota), ki je bil konec prve polovice januarja v Radencih in sta se ga udeležila tudi predsednik in sekretar predsedstva RK ZRVS Slovenije, tovariša Janez Japelj in Boris Fertin.

V vseh štirih občinskih organizacijah ZRVS so bili programi za leto 1980 realizirani v celoti, razen v občini Lendava, kjer je v mestni lendarški organizaciji potrebno opraviti le še izpite. V ljutomerski občini so se RVS lahko spoznali z najnovejšim polavtomatskim in avtomatskim orožjem domače proizvodnje, zelo dobro obiskano in ocenjeno pa je bilo streljanje s tromblonskimi minami. Kot dobro pa se je izkazalo tudi medsebojno sodelovanje občinskih konferenc ZRVS, ki so si med seboj izmenjavale predavatelje za idejnopolične kot tudi za vojaško-strokovne teme iz lanskega programa. V gornjeradgonski občini (nič manj pa v ostalih občinah) so dobro sodelovali z občinskimi štabom TO, kar bodo v prihodnje še poglobili, in si tako, da bodo starešine TO kot tudi RVS izobraževali v skupnem izobraževalnem centru.

V Pomurju je veliko, ki imajo pomembne politične kot tudi samoupravne funkcije, a niso člani ZRVS. Zaradi njihovega dela na področju obrambe in družbene samozaščite bi bilo vsekakor potrebno, da svoje sile združijo tudi znotraj ZRVS, kar bo uresničeno že letos. V sodelovanju z drugimi obrambnimi strukturami pripravljajo občinske konference ZRVS v Pomurju predloge za sprejem vseh teh v organizacijo, ki se bo tako še bolj okrepila in povežala vse, ki se kakorkoli ukvarjajo z obrambnimi pripravami naših delovnih ljudi in občanov. O njihovem sprejemu pa bodo dokončno odločale osnovne celice delovanja RVS – krajevne organizacije in aktivni ZRVS v krajevnih skupnostih, organizacijah združenega dela in šolah.

Ugotovljeno je torej bilo na posvetu v Radencih, da tudi v Pomurju postaja ZRVS vse bolj eden od nosilcev podružbljanja obrambnih priprav celotnega prebivalstva znotraj SZDL in tako je tudi prav. Kajti največje uspehe dosega ZRVS prav tam, kjer so njeni programi del programa organizacij SZDL in vseh drugih, ki se v krajevnih skupnostih, organizacijah združenega dela, šolah, družbenih organizacijah in društvi ukvarjajo z vzgojo in izobraževanjem na področju ljudske obrambe in družbene samozaščite. Bo pa treba še marsikaj postoriti pri vključevanju novih članov v ZRVS po prihodu RVS iz JLA ali po upokojitvi aktivnega starešine JLA, ki v organizaciji ZRVS lahko marsikaj prispeva s svojim vojaškostrokovnim znanjem.

Že v mesecu februarju bo stekel nadaljnji pogovor občinskih organizacij ZRVS Pomurja, ko bo na dnevnem redu dogovor o zelo pomembnem področju dela tudi znotraj ZRVS – na področju informativnopropagandne dejavnosti ter o novem statutu ZRVSJ in ZRVS Slovenije. Takšni pogovori in posveti so namreč postali že stalna praksa in prispevajo k nadaljnjim uspehom občinskih organizacij ZRVS Lendava, Gornja Radgona, Ljutomer in Murska Sobota.

FILIP MATKO

VRHPOLJE – MORAVČE

Posnemanja vredno

Krajevna skupnost Moravče. Društvo upokojencev in organizacija Rdečega križa Moravče z veliko skrbjo, ljubeznijo in spoštovanjem, do starejših krajanov tesno sodelujejo. Tako so jim ob novem letu pripravili presenečenje. Obdarili so kar 60 starostnikov nad 80 let in še osem težjih bolnikov iz vseh štirih KS Moravške doline. Denar so prispevale vse družbenopolitične organizacije. Paketi so bili primerni in tudi ne preveč dragi.

Z obiski po domovih in obdaritvami so predstavniki krajevnih skupnosti in Društva upokojencev in Rdečega križa začeli pred novim letom. Obiskali so starejše krajanje nad 80 let in vse bolnike ter težje invalide. Težji invalid oziroma negiben je Dore Urbanija iz Dol pri Krašcah, ki je verjetno najmlajši upokojenec v KS Moravče, od ženski pa Marija Krušnik iz Zg. Javorščice, ki je stooštota invalidka. Oba potrebujejo nego in stalno zdravniško skrb.

Člani društva upokojencev so v decembru obiskali svoje upokojence v domu počitka Domžale in Mengeš in jim izročili praktična darila in čestitke. Obdarovali so tudi najstarejše krajanke: Ivanko Detelo, staro 96 let, Antonijo Bregar, staro 93 let in Justino Detelo, staro 91 let.

Posebna zahvala za organizacijo te humane akcije gre predsedniku Društva upokojencev Moravče Ivanu Lavraču.

JOŽE NOVAK

SLOVENJ GRADEC

Turistični utrip ob
bogati zgodovini NOB

Že pred drugo svetovno vojno je bilo v Slovenj Gradcu znano turistično središče. Vsako leto so prihajali sem številni gostje (med njimi 30 odstotkov tujcev). Po vojni je turistična dejavnost v Slovenj Gradcu zamrla. V hotelskih sobah so bile pisarne okraja, ponekod tudi stanovanja.

Z obnovo hotela Pohorje je turistična dejavnost znova zaživela. Lani je bila turistična zasedenost zadovoljiva, saj je bilo kar 21.271 nočitev, kar predstavlja 6 odstotkov več kot v letu 1979. Dejstvo pa je, da na dober obisk vplivata kakovostna hrana, zlasti pa gostoljubnost gostinskih delavcev, kar dokazujejo podatki v knjigi vtisov, ki jo vodi uprava hotelov. Kljub temu ugotavljamo, da bi v nekaterih poslovnih enotah z malo več truda lahko dosegli še več.

Turistična dejavnost je tudi privlačna zaradi bogate zgodovine iz preteklosti. Gre za zgodovinske znamenitosti Hude luknje, srednjeveške freske, Sokličev muzej, letališče v osrčju gozdov Mislinjske doline, arheološke najdbe, kovnico denarja, planinske postjanke Pohorja, Uršlje gore, Poštarskega in Piršvega doma pa so brez dvoma mikavne za vsakega še tako zahtevnega turista. Posebej pa velja omeniti Titov gaj – gaj miru v Slovenj Gradcu, obnovljena partizanska bolnišnica Trška gora – Sladki na Pohorju, spominski park padlih borcev v Slovenj Gradcu. V celovito podobo pa sodi vsekakor predvidena razstava z bogato zbirko dokumentov in gradiva iz revolucionarne preteklosti, ki je bila dne 25. decembra 1980 vpisana v sodni register, pa je pridobila status Koroškega pokrajinskega muzeja ljudske revolucije v Slovenj Gradcu.

ADOLF ANKON

MARIBOR

Srečanje borcev
Zidanske brigade

Letošnje jubilejno srečanje borcev 11. SNOUB Miloša Zidanske (Pohorska), je bilo v znamenju proslavljanja 40. obletnice vstaje jugoslovanskih narodov in narodnosti. Slovesnega zbora v vojašnici Franca Rozmana-Staneta v Mariboru v enoti, ki nadaljuje revolucionarno in bojne tradicije te proslavljene partizanske udarne enote se je udeležilo veliko njenih borcev iz raznih krajev Jugoslavije, številni predstavniki in mladina.

Bojno pot Zidanske brigade, ki je dolga več kot 2.500 kilometrov, polna zagriženih bojev in spopadov z močnejšim okupatorjem na Stajerskem, v Savinjski dolini, Zasavju, na Dolenjskem ter na Koroškem, je orisal Alojz Pacek, eden izmed medvojnih komandantov brigade. Omenjena enota, ki je bila med vojno zaradi svoje borbenosti in požrtvovalnosti dvakrat pohvaljena, je dala 6 narodnih herojev, skozi njene bojne vrste pa je šlo približno 1.600 bork in borcev.

Preživeli borci ob srečanju niso samo obujali spominov na slavne dni svoje enote, ampak so se še udeležili zbora skupnosti 11. SNOUB Miloša Zidanske in Pohorskega odreda, na katerem so obravnavali delo brigadnega odbora.

Omenjena skupnost deluje že več kot 20 let. V tem času so uspeli dobiti pregled nad vsemi borci, ki so se bojevali v obeh enotah. Medsebojna povezanost jih je vzpodbujala k družbeni aktivnosti vsa povojna leta. Posebno se kaže delo borcev med mladino, na šolah, v taborniški organizaciji, v enotah teritorialne obrambe in SLO ter med vojaki. Pred 21. leti so ustanovili v Mariboru Taborniški odred 11. SNOUB Miloša Zidanske, ki je v Slovenji ne le prvi, ampak tudi med najaktivnejšimi. Skozi njegove vrste je šlo več kot 10.000 mladink in mladincev. Razen tega so bile po tej enoti poimenovane štiri šole: gimnazija v Mariboru, osnovne šole: Smartno pri Slovenj Gradcu, Primožu na Pohorju (tukaj je bila 8. januarja 1944 brigada Miloša Zidanske tudi ustanovljena) in v Dramljah. V Mariboru sta po Milošu Zidansku poimenovani tudi krajevna skupnost in enota JLA, ki uspešno nadaljuje tradicije te brigade.

Lani ob obletnici osvoboditve Gornjega Grada v Savinjski dolini (kraj je osvobodila leta 1944 Zidanska brigada) so odkrili spominsko ploščo ob občinskem prazniku Mozirje. V Slevnu pri Kamniku, kjer je padlo deset borcev, pa so postavili spomenik.

Letos nameravajo z občinsko organizacijo ZZZB NOV Litija obeležiti zmagovit preboj Zidanske in Slandrove brigade prek Save 12. oktobra 1944 na Dolenjsko. Občina Litija je enoti Miloša Zidanske podelila plaketo v spomin na uspešno izveden napad na Litijo v septembru 1944. Kolikšna je družbenopolitična dejavnost posameznih borcev te brigade, pove podatke, da je po vojni 70 odstotkov borcev prejelo različna odlikovanja.

Nato so sprejeli pravilnik o organizaciji in nalogah skupnosti borcev 11. SNOUB Miloša Zidanske in Pohorskega odreda, izvolili nov odbor in za predsednika imenovali Alojza Vindišundundo, za podpredsednika pa Franto Komela in Toneta Kropuška.

DRAGO MIKLAVEC

JESENICE

Delo aktivov in
pododbor vezistov NOV

Vezisti NOV Gorenjske imajo po občinah aktivne, katerih delo med drugim povezuje in pospešuje pododbor vezistov NOV Gorenjske. Predsedstvo le-tega je čutilo potrebo, da z nasveti pomaga k čimboljše delovanju aktivov in vseh vezistov. Zato je vsem vodstvom aktivov poslalo nekaj nasvetov in priporočil. Predvsem je svetovalo, da se vsi vezisti vsaj enkrat na leto sestanejo v okviru aktivov, pregledajo svoje delo in sprejmejo načrt dela za bodoče. Vodstva aktivov se morajo predvsem seznaniti s težavami posameznikov in jim po svojih močeh ali s posredovanjem skušajo pomagati. Tiste, ki za udeležbo v NOV še niso prejeli ustreznih priznanj, bo treba za to predlagati. Podatke za monografijo vezistov NOV Jugoslavije zbirajo zgodovinski krožki po vseh osnovnih šolah na Gorenjskem. Aktivni se bodo povezali z njimi in jim pri tem pomagali. Aktivni radovljiške in trziške občine bodo morali tem krožkom posredovati še naslove vseh vezistov. Do začetka aprila bodo aktivni pripravili predloge za brezplačno in plačano letovanje v domovih PTT na Pohorju in Strunjanu, in sicer v predsezoni in posezoni. Aktivni bodo poskrbeli, da bodo v občini Tržič, Kranj in Škofja Loka sčasoma ustanovili radioklube. V Lescah in na Jesenicah jih že imajo in igrajo pomembno vlogo pri SLO, družbeni in civilni samozaščiti. Sredstva za delovanje aktivov navadno prejemajo od občinskih odborov ZZZB NOV, poštni delavci pa jim pošto za njihovo delovanje prenašajo brezplačno. Seveda se morajo aktivni na sedežu občine še posebej povezati in o tem dogovoriti. O skupnih akcijah bo pododbor še posebej obveščal vse veziste NOV na Gorenjskem.

BRANKO BLENKUŠ

Borci Štirinajste
divizije

Vabimo vas na 18. trdiciionalno tovariško srečanje, ki bo v soboto, 7. februarja 1981, ob 15. uri v Ljubljani, domu JLA, Trg OF 13.

Odbor 14. divizije

Odbor 2. SNOUB
Ljuba Šercerja

sklicuje prvo zasedanje skupnosti borcev 2. SNOUB Ljuba Šercerja, ki bo v prostorih JLA v Ljubljani v soboto, 7. februarja 1981, ob 10. uri. Dnevni red:

- sprejetje novih pravil delovanja skupnosti,
 - izvolitev brigadnega in nadzornega odbora,
 - določitev nalog v prihodnjem obdobju.
- Obenem vabimo vse šerčerjevce na tradicionalno srečanje borcev 14. divizije ob obletnici pohoda na Štajersko, ki bo istega dne v domu JLA z začetkom ob 15. uri.

Obvestilo

Obveščamo vas, da smo se iz sedanjih prostorov v Ljubljani, Resljeva cesta 14/III, preselili v prostore: Ljubljana, Adamič Lundrovo nabrežje 2/IVKresija (soba štev. 23)

Kličite nas na telefonsko številko 310-566 int. 290 in 291.

Zadržali bomo tudi dosedanje direktno številko telefona 316-081, vendar nam še ni znano, kdaj bo premeščena linija.

Zveza združenj borcev NOV
občine Ljubljana-Center
Ljubljana, Adamič Lundrovo nabrežje
20/IV – Kresija

Množični smučarski tek Po poteh kokrškega odreda je privabil več kot 3000 smučarjev tekačev, od najmlajšega komaj 14 mesečnega Klemena Grašiča, ki ga je oče Vinko nesel v nahrbtniku, od najstarejšega Jožeta Šemrova iz Hotedršice.

Že teden dni pred nastopom v Dupljah, so nekdanji borci Kokrškega odreda, zbralo se jih je kar deset, napovedali dvoboj ostalim borcem naše ekipe TV-15, ki šteje že 36 članov.

Izid dvoboja še ni znan. Miloš Rutar – Ruža, sekretar smučarske zveze Slovenije, nekdanji borec Kokrškega odreda je prepričan v zmago »svoje« ekipe, ki jo je vodil njihov nekdanji komandant Janko Prezelj-Stane, medtem ko je z izjavami Jože Knific nekoliko previdnejši.

Počitek po napornem teku se seveda prične vsakomur. Nekateri radi sežejo po osvežilnih pijačah, drugi zopet po hrani, najštevilnejši imajo radi oboje, Jože Knific pa je poleg vsega izkoristil čas za prijeten pomenek z nekdanjim reprezentantom Romanom Seliakom iz Kranja.

T. U.

Sončna sobota in nedelja, 20. in 21. januarja 1945. Cerkljanska je blestela v soncu in visoko zapadlem snegu. Borci-smučarji so prihiteli z bojnih položajev, da bi sodelovali na edinstvenem smučarskem tekmovanju v Cerknem, ki je bilo organizirano v okviru štaba 31. divizije 9. korpusa NOV. Nastopili so v teku, veleslalomu in skokih. Prva leta so bile spominske tekme v Črnem vrhu nad Novaki, nekaj let pa so v Cerkljanskem vrhu.

Tudi letošnje spominsko smučarsko tekmovanje je bilo na tem mestu. V soboto, 17. januarja, so se že v jutranjih urah začeli zbirati nekdanji borci-smučarji, cicibani in pripadniki JLA pri Kacinovi domačiji na Kladju, da preizkusijo svoje sposobnosti.

V teku je tokrat sodeloval tudi 71-letni Jože Šemrov iz Hotedršice.

V veleslalomu je tekmovalo 32 nekdanjih borcev in borka Milena Jakin iz Ljubljane. Prav tako sta tekmovala narodni heroj Drago Flis-Strela in pripadnik garibaldinskih brigad Mucin Primo iz Rizzja pri Udinah v Italiji, ki je pobrateno s Cerknem. V tej disciplini je tekmovalo tudi 32 cicibanov in 12 cicibank. Tekmovanja so se tokrat udeležili tudi vojaki-smučarji in starešine iz Kranja. V teku je sodelovalo 25 borcev in borka Angelca Šmit z Bleda.

Po tekmovanju se je nadaljevalo tova-

Samo za pet sekund je Matevž Kordež na Kladju ugnal Gregorja Klančnika na 4 kilometre dolgi tekaški smučini

riško srečanje v hotelu Eta v Cerknem. Udeležencem tekmovanja so domačini pripravili pester kulturni program. Predsednik krajevne organizacije ZB Cerkljansko Štravs jim je izrekel dobrodošlico, še posebno bivšim borcem, ki ohranjajo vez s Cerkljansko in mladino, ki naj nadaljuje tradicije NOB.

V imenu borcev-tekmovalcev se je za prisrčen sprejem zahvalil Gregor Klančnik. Zadovoljni smo, je poudaril, da se Cerkljansko tako razvija, in da njihova delovna organizacija Eta tako dobro posluje, da si je pridobila že svetovni sloves. Prav zato smo srečni, ko se vracamo v Cerkljansko. Taka vez med nami in Cerknem mora še naprej ostati živa in jo moramo tudi prenašati na mladi rod. V pogovoru je Ivan Franko-Iztok, nekdanji komisar 31. divizije, poudaril, da mora taka prireditel v prihodnje dobiti večji obseg, potrebno pa je zgraditi tudi manjšo skakalnico, da bodo mladi gojili tudi to disciplino.

Ob zaključku so razglasili rezultate tekmovanja, podelili priznanja in plakete. Rezultati: veleslalom – borci: Peter Podgornik, Nova Gorica 31,33, Franc Gašperin, Kranjska gora 32,00 in Janko Šekli, Kranjska gora 32,01; cicibani: Uroš Mazej SK Eta 33,24, Adam Černič SK Eta 34,25 in Joško Močnik SK Eta 35,50; cicibanke Janja Luznik SK Matajur 34,85, Movilina Faletič, SK Matajur 36,22 in Anka Podobnik, SK Eta 38,70; teki: – Jože Žvan, Bohinjska Bistrica 10,40, Matevž Kordež, Jamnik 10,44 in Gregor Klančnik, Ravne na Koroškem 10,49.

Janez Jeram

Foto: J. Jeram in T. Urbas

Spominske smučarske tekme Cerkljansko 81

Pri Kacinovi domačiji na Kladju so se poleg borcev pomerili v tekih in veleslalomu tudi cicibani in pionirji ter vojaki iz Kranja

Nekdanji komisar 31. divizije Ivan Franko-Iztok

Najstarejši udeleženec iz vrst tekmovalcev je bil med borci tekači Jože Šemrov iz Hotedršice

Rudi Finžgar, naš nekdanji najboljši skakalec, je tudi tokrat kot takrat na prvih tekmah pred 36 leti, nosil startno številko 3

Prvi tek patrulj

Krajevna organizacija ZZB NOV in TVD Partizan Podnart vabita smučarje tekače na prvi smučarski tek patrulj v spomin na narodnega heroja Staneta Žagarja.

Start in cilj bosta pri domu KS na Srednji Dobravi. Tekška proga bo dolga 15 kilometrov.

Patrulja šteje le tri tekmovalce, ki bodo razdeljeni v šest kategorij. (Tri moške, dve ženski in patrulje JNA, TO,

UJV, HZ, CZ.) Tekmovanje bo v nedeljo, 25. januarja, z začetkom ob 9. uri.

Prijave sprejema TVD Partizan Podnart, 64244 Podnart in po telefonu 70-422 tovarišu Mirku Faganelu.

Startnina velja 300 din za patruljo. Vsi udeleženci bodo prejeli spominske značke, najboljše patrulje pa posebna priznanja. Rezultate bodo objavili pol ure po tekmovanju v neposredni bližini starta in cilja.

V Občicah je vse pripravljeno

Za peti roški smučarski tek za pokal TV-15, ob sodelovanju občinskega odbora ZZB NOV Novo mesto, občinskega sveta Zveze sindikatov Novo mesto, Gozdnega gospodarstva Novo mesto, SŠD Gozdar Novo mesto in pod pokroviteljstvom našega uredništva, je v Občicah vse nared.

Občice pričakujejo letos rekordno udeležbo pionirjev in pionirk, mladincev in mladink, borcev in kurirjev ter ljubiteljev tekaških smučin, ki se bodo pomerili za sindikalno prvenstvo Dolenjske. Skratka, Občice pripravljene pričakujejo to soboto ob 9.30 približno 250 tekmovalcev in tekmovalk. Morebiti jih bo celo več, saj so se še tik pred zaključkom prijavili še številni tekmovalci iz Sodražice, Trebnjega in Ribnice.

Letos bodo v posebni kategoriji nastopili v teku na štiri kilometre dolgi progi tudi borci in kurirji. Pri tem še posebej vabimo borce in kurirje, člane ekipe TV-15, in tudi ostale, ki tekmujejo na številnih množičnih tekaških smučarskih prireditvah širom po Sloveniji, da se tega tekmovanja v Občicah udeležijo v kar največjem številu. Odhod avtobusa za vse tekmovalce ekipe TV-15 in njihove navijače bo v soboto, 24. januarja, ob 7. uri izpred hotela Kompas na Miklošičevi cesti v Ljubljani.

Številni kurirji in udeleženci NOB bodo skupaj z mladimi tekmovalci tvorili čvrsto vez pri ohranjanju in negovanju bojnih tradicij NOB. Mladi bodo skupaj z nekaterimi borci obiskali v Občicah in okoliških vaseh ostarele borce, si ogledali nekdanje partizanske delavnice v mogočnem Rogu, popoldan pa pripravili za vse udeležence prijeten kulturni program, ki ga bo popestril medvojni kulturnik Pavle Herbst.

Odbor Četrte brigade VDV partizanskih kurirjev Slovenije pa je najboljši pionirski tekaški ekipi namenil Kip kurirja.

In še najnoveše poročilo s tekaške proge! Prijave so v glavnem zaključene. Največ prijav še pričakujejo prav iz vrst borcev. Snega je v Občicah še več kot pol metra in ni bojazni, da bi pred sobotnim tekmovanjem odjuga preprečila tekmovanje. Tekška proga pa so pod vodstvom nekdanjega odličnega smučarskega tekača ljubljanske Olimpije Pavla Šterka, domačina iz Trebnjega, in njegovih tovarišev zares izvrstno pripravljene.

Po poteh Štirinajste

Pod geslom Po poteh Štirinajste bo v organizaciji zveze telesnokulturnih organizacij letos že sedmi smučarski tek. Tekmovalci se bodo zbrali 25. januarja v Kotljah, kjer se bodo pomerili v smučarskih tekih na 25, 9 in 5 kilometrov. Ta množična smučarska prireditev je posvečena prihodu 14. divizije na Štajersko in Koroško. Organizator pričakuje udeležbo iz večine slovenskih smučarskih klubov. Tekmovalci bodo v Kotljah startali ob 10. uri, oziroma ob 10.10 uri za rekreacijski TRIM tek na 5 kilometrov.

Organizator pa je pred tem tekmovanjem organiziral še dve športni prireditvi. Osemnajstega januarja so se zbrali šolarji pri parku Telesne kulture na Ravnah in se pomerili v smučarskem teku. Dne 24. januarja ob 19. uri pa bo v športni dvorani osnovne šole »Prežihov Voranc« kulturnošportna prireditev.

Naj še omenimo, da je mesto častnega predsednika prevzel udeleženec pohoda 14. divizije narodni heroj Viktor Avbelj – Rudi. V častnem predsedstvu pa so še udeleženci »pohoda Štirinajste« Miha Butara-Aleks, Vlado Mišica-Miha, Bojan Škrk in Stane Lavrič.

Vsi tekmovalci bodo prejeli spominsko značko. Najstarejši udeleženec NOV bo prejel posebno priznanje, prav tako pa tudi najstarejši udeleženec teka na 25 kilometrov. Prvo, drugo in tretje uvrščeni tekmovalci in tekmovalke tudi prejmejo posebna priznanja.

Franjo Srebotnik

M 35 LET

mladinska knjiga

NOVA KNJIŽNA ZBIRKA SODOBNE JUGOSLOVANSKE LITERATURE VEZI

»Slovenci vse preradi hodimo na Rožnik preko Eifflovega stolpa«! Ta slikovita primera odslej, ko je že izšlo prvih šest knjig nove leposlovne zbirke VEZI, ne bo več veljala. VEZI bodo namreč letos in v naslednjih letih skušale zapolniti občutno vrzel v prevajanju najboljših sodobnih del iz literature drugih jugoslovanskih narodov in narodnosti. Pravkar so izšle naslednje knjige:

Dobriilo Nenadić

DOROTEJ

To je roman o močnih psihičnih travmah, o nedosegljivi in neizpolnjeni ljubezni, o velikem hrepenenju ter pretresljivih žrtvovanih ljudi za ideale, ki naj izpolnjujejo edino pravo človeško življenje.
392 str.

Meša Selimović

OTOK

Roman tega mojstrskega pripovednika v vrhunskem pripovednem slogu obravnava vprašanja življenja, ljubezni, vprašanja končnosti, hipnosti in večnosti, torej bistvena vprašanja vsakega človeka.
264 str.

Zvonimir Majdak

TIHA GROZA

Roman je pravzaprav pripoved o malih ljudeh in velikih prevarah, ki jih junaki skušajo skriti za kulise družbenih svetinj. Pisatelj odlično pozna groteskno banalnost različnih šefov, ljubic in opravljk.
404 str.

Metodija Fotev

VAŠČANI IN VOJAKI

V tem romanu pisatelj na svojevrsten način prikazuje dogodke iz druge svetovne vojne v mali vasi ob Prespanskem jezeru. To je vizija ljudi v vojni brez vojne, ki doživljajo globoko moralno propadanje.
548 str.

Vidoslav Stevanović

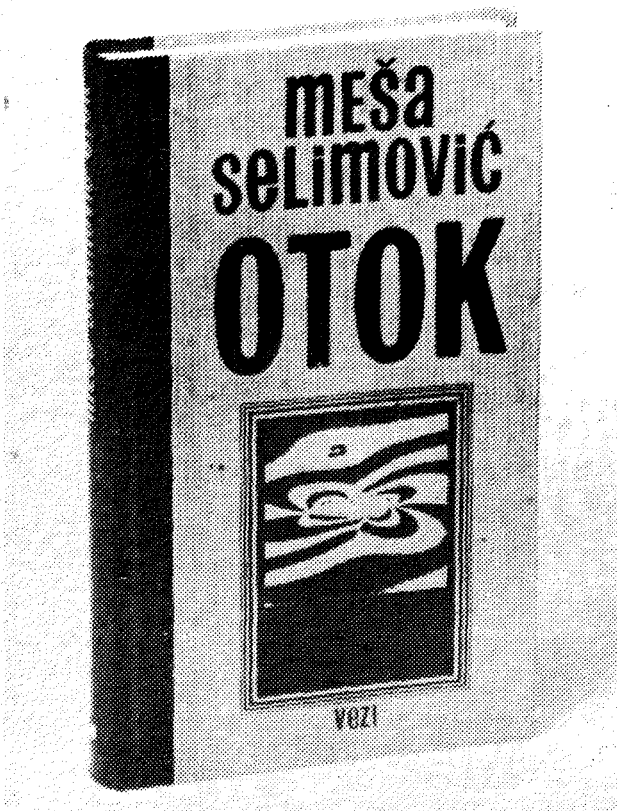
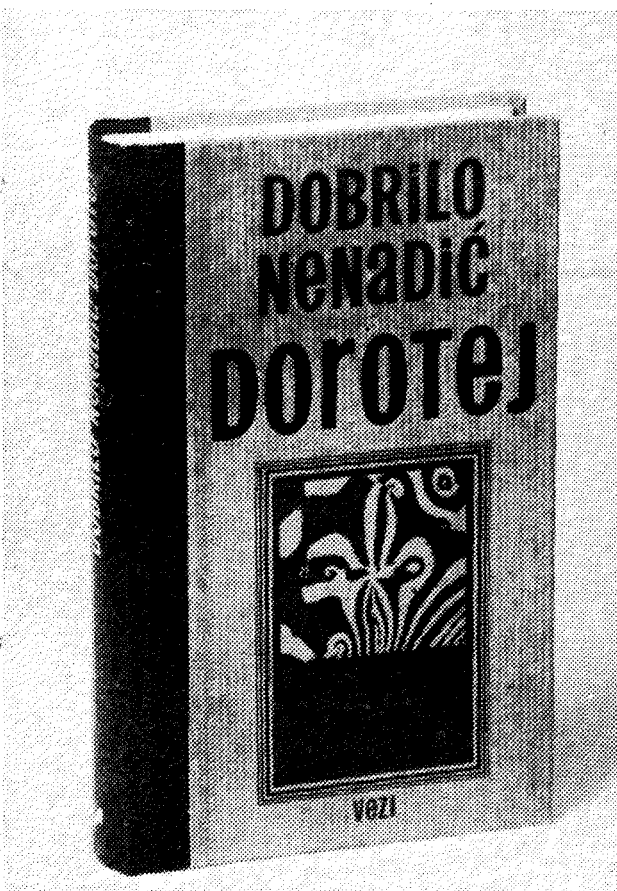
ZMAJI S PERIFERIJE

Knjiga prinaša devet novel, ki predstavljajo enovito celoto. Stevanovičevi junaki so natakariče, študentje, stevardese. Novele so široka panorama, najrazličnejših življenjskih usod, ki so hkrati kritika življenjskih razmer.
267 str.

Rexhep Qosja

SMRT PREŽI V OČEH

Knjiga opisuje zasliševanje in slabo ravnanje z glavnim junakom, kar povzroči popolno izničenje njegovega človeškega dostojanstva. To je pripoved o usodi albanskega intelektualca, pisatelja iz mesta Vajazana.
326 str.

Vsa ta dela na umetniški način pripovedujejo o sodobnem življenju ali s sodobnega stališča oživljajo zgodovinske dogodke. Prav zato vam bodo še posebej blizu.

Knjige so vezane v umetno polusnje. Kupite ali naročite jih lahko v vseh knjigarnah, pri naših založniških poverjenikih ali neposredno na naslov: Založba Mladinska knjiga, Prodaja po pošti, 61000 Ljubljana, Titova 3.

RAZPISUJE

SPREJEM UČENCEV V ŠOLO ZA MILIČNIKE KADETE

POGOJI ZA SPREJEM

Na razpis se lahko prijavijo mladinci, državljani SFRJ, ki izpolnjujejo naslednje pogoje:

- da so uspešno končali osnovno šolo
- da niso starejši od 17 let
- da so telesno in duševno zdravi
- da zoper nje ni bil izrečen vzgojni ukrep ter da niso v kazenskem postopku
- da obvladajo slovenski jezik
- da imajo pisno privoljenje staršev ali skrbnikov

KANDIDATI NAJ SE PRIJAVIJO NA RAZPIS

NAJPOZNEJE DO 31. MARCA 1981 na pristojni postaji ali oddelku milice – prijavo za vpis v šolo naj oddajo na obrazcu 1,20, kolkovano s 4 din, ki jo morajo obvezno podpisati starši ali skrbniki, kar je hkrati tudi dokaz o njihovem privoljenju za vpis

– priložijo spričevalo o uspešno končani osnovni šoli; kandidati, ki še obiskujejo osmi razred, naj predložijo spričevalo za prvo polletje osmega razreda; spričevalo o končani osnovni šoli pa takoj, ko ga dobijo

– pisno priporočilo in mnenje šole, v kateri se je zadnje leto šolal

Kandidati, ki bodo izpolnjevali vse razpisne pogoje, bodo vabljeni na zdravniški pregled, psihološki preizkus, preizkus telesnih zmogljivosti in znanja slovenskega jezika.

Pri sprejemu v šolo za miličnike kadete bodo imeli prednost kandidati z boljšim učnim uspehom in tisti, ki bodo uspešnejši pri preizkusu znanja. O tem, ali je bil kandidat sprejet ali zavržen, bo obveščen do 10. junija 1981.

ZAČETEK IN TRAJANJE ŠOLANJA

Začetek šolanja bo 1. septembra 1981 in bo trajalo štiri leta.

PRAVICE IN DOLŽNOSTI UČENCEV

Učenci imajo v šoli za miličnike kadete brezplačno stanovanje in hrano, uniformo, obutev, perilo, učne pripomočke, zdravstveno in invalidsko zavarovanje ter pravico do denarnega zneska za osebne potrebe.

Kdor uspešno konča šolanje in je bil najmanj tri leta miličnik, je oproščen služenja vojaškega roka. Po končanem šolanju mora delati v organih za notranje zadeve najmanj osem let.

O pravicah in dolžnostih učencev se ob sprejemu v šolo sklene pogodba.

VSA POJASNILA DAJEJO

1. Republiški sekretariat za notranje zadeve SR Slovenije, telefon 327-290.
2. Šola za miličnike kadete, Ljubljana, Tacen 48, telefon 51-737 in
3. vse postaje in oddelki milice.

REPUBLIŠKI SEKRETARIAT
ZA NOTRANJE ZADEVE
SR SLOVENIJE

OBJAVA LISTE UPRAVIČENCEV ZA DODELITEV POSOJIL

Samoupravna stanovanjska skupnost Ljubljana, komisija za reševanje stanovanjskih vprašanj udeležencev NOV objavlja v skladu z določilom 8. člena odloka o načinu upravljanja s sredstvi družbene pomoči v stanovanjskem gospodarstvu za udeležence narodnoosvobodilne vojne in načinu reševanja stanovanjskih vprašanj udeležencev NOV listo upravičencev za dodelitev posojil:

OBČINA LJUBLJANA – CENTER:

1. MORELJ Franc, Potočnikova 10
2. SEDLAR Nada, Vrtača 15
3. SVETINA Jože, Zarnikova 4
4. ŠAJN Anton, Ilirska 4

OBČINA LJUBLJANA MOSTE-POLJE

1. DOLORENZO Robert, Polje, c C/3
2. KOKELJ Tončka, Trbeže 6
3. PRISLAN Ivan, Ob Kvedrovi S-5

OBČINA LJUBLJANA – ŠIŠKA

1. BARLE Franc, Skaručna 21
2. BERČIČ Angela, Sp. Gameljne 35
3. JANČIČ Anton, Kamnogoriška 54
4. KNIFIC Angela, Rakovnik 15
5. KRAMAR Marija, Vodice 104
6. OSREDKAR Franc, Preska 57
7. ZADNIKAR Anton, Zakrajškova 27
8. PEVC Viktorija, Trg kom. Staneta 4

OBČINA LJUBLJANA VIČ-RUDNIK

1. BATAGELJ Albin, Ig 216
2. BIZJAN Franc, Zaklanec 12
3. DRNOVŠEK Vid, Trstenjakova 6

4. HRIBERNIK Franc, Briše 19
5. JURCA Ivan, Zaklanec 5
6. KOLOŠA Ivanka, Cesta dveh cesarjev 381
7. KLANČAR Janez, Črna vas 286
8. KUMŠE Marija, Vrbljenje 29
9. KOŠIR Anton, Briše 18
10. KRNC Marija, Ob dolnjiški železnici 10
11. LAMPIČ Marko, Dolenjska c 71
12. LOGAR Julijana, Horjul 60
13. MAKŠE Božidar, Rožna dolina IV/8
14. MRAK-NOVAK Ivanka, Škofljica 46/a
15. PEKLAJ Ivanka, Dvor 8
16. RUS Marija, Pristava 23
17. SEVER Ferdinand, Rožna dolina c. XI/7
18. ŠTRUMBELJ Jakob, Ižanska c. 420
19. VADNOV Henrik, Preserje n. h.
20. VERBIČ Franc, Podolnica 29
21. VRABEC Viktor, Staretova 25
22. VRHOVEC Frančiška, Podolnica 13
23. UČAKAR Marjan, Vrhovci, c. XXVI/15

Obravnavani so bili vsi zahtevki, vloženi v letu 1979.

Komisija je upoštevala vse tiste upravičence NOV, ki nujno potrebujejo posojilo za dograditev, adaptacijo in nakup stanovanj. Pripombe na objavljeno listo bo komisija za reševanje stanovanjskih vprašanj udeležencev NOV Ljubljana, Komenškega 7, sprejemala do vključno 5. februarja 1981.

Knjiga REVOLUCIONARNA IZROČILA – DOMICILI V SLOVENSKIH OBČINAH bo natisnjena v zborničnem formatu (22×22 cm), obsegala bo 800 strani, ilustrirana bo s 350 fotografijami, izšla pa bo v marcu 1981.

O pripravi in izidu publikacije ter zbiranju prednaročil so prejele občinske skupščine, občinski odbori ZZB NOV in ZRVS ter vse osnovne in srednje šole posebno pismo in gradivo, o čemer smo pisali v 2. številki TV-15, ki je izšla 15. januarja letos.

Prednaročniška cena je 550 din, po izidu pa bo znatno višja.

Prosimo vse zainteresirane občane, organizacije in skupnosti, da sporočijo prednaročila NAJKASNEJE DO 31. JANUARJA 1981 na naslov: Skupnost slovenskih občin, Ljubljana, Cankarjeva 5.

izdelava jeklenih konstrukcij,
oken in vrat sistema **secco**,
regalov za skladišča in vseh
ostalih stavbeno ključavničarskih
izdelkov

telefon: (061) 348 161
telegram: imko ljubljana

kovinsko podjetje
61231 črnuče ljubljana
bp 8 črnuče

1. izdelava oken, vrat, predelnih sten, obešenih fasad, kovinskih konstrukcij,
2. izdelovanje celotne ključavničarske opreme zgradb,
3. izdelovanje regalov, skladiščnih regalnih sistemov in kioskov,
4. izdelovanje vseh kovinskih in dodatnih konstrukcij iz lastnih in tipiziranih profilov,
5. izdelovanje mostnih, portalnih in konzolnih dvigal ter žerjavnih prog,
6. nudimo tipsko industrijsko halo LPK-IMKO; tlorisni razmik stebrov:
A. 12 × 12 m, 18 × 18 m, 24 × 24 m
B. 15 × 15 m, 20 × 20 m, 25 × 25 m, 30 × 30 m,
C. 22 × 22 m, itd.
višina hal od 4,5 m do 12,5 m
7. nudimo peskanje in antikorozivno zaščito na peskirnem stroju za pločevine, valjane profile, zvarjene profile, jeklene konstrukcije,
– kapaciteta stroja 10 Mp/h
– odprtina stroja 3 × 0,45 m
– maksimalna dolžina elementa 18 m
– minimalna dolžina elementa 2 m
– zaščitna barva NUPLATE F ali po izbiri
– rok trajanja zaščite na nepokritih odlagališčih je 6 mesecev
– zaščitna barva ne vpliva na kasnejše varjenje in je primerno za vse vrste klasičnih barvnih premazov
– obdelovanje barvanih elementov je zdravju neškodljivo

**zaključna dela v gradbeništvu
Nova Gorica**

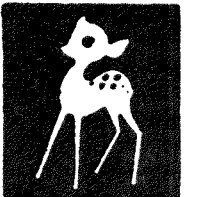
telefon: (065) 24-711; telegram: Final Nova Gorica

Izvajamo:

– visoke gradnje, industrijske tlake, toplotne obloge fasad, podložene estrihe, slikopleskarska-tapetarska in gipsarska dela, knin-gips in lesene obloge, vse vrste podov, stavbno pohištvo ter notranjo opremo, steklarska dela ter brušenje stekla in izdelavo ogledal, elektro in vodovodne inštalacije.

Tekstilna industrija Ajdovščina

tekstina

naslov: Tovarniška cesta 15; 65270 Ajdovščina; Jugoslavija; telefon: h.c. 73-322, 73-357; Železniška postaja Ajdovščina; žiro račun 52010-601-10841; pri SDK Ajdovščina; telex: 34375 yu ajtex

PROIZVAJAMO:

– modne tkanine

– raznovrstno prejo

**Obiščite našo prodajalno v
Ajdovščini**

Adolf Adamič-Jaroslav

Kurirji s postaje TV-7 S

Kurirska postaja TV-7 S je bila ustanovljena 6. avgusta 1944 na Tolstem vrhu nad Špitaličem pri Slovenskih Konjicah. To je bila vmesna postaja med TV-33 S, ki je bila na Stranica, in TV-2, ki je bila na Boču nad Polčanami. Ustanovitelji te postaje so bili kurirji Don, Dušan, Žarko, Jakob in Jaroslav. Postajo 7-S smo postavili približno dvesto metrov nad domačijo Operčkal, po domače pri Kukovih, v gozdu pod neko višje skalo. Ljudje so nas sprejeli kot svoje, predvsem pri Operčkalovih, Jelenkovih, Grmekovih, Zidanškovi in Golobovih. Seveda pa tudi vsi ostali. Vrata vseh hiš so nam bila vedno odprta.

Ko je bila postavljena TV-7 S, smo TV-33 in TV-2 lahko povezali v eni noči, ker se je pot skrajšala za polovico. Delo kurirjev pa ni bilo samo prenašanje pošte, temveč tudi politično delo med prebivalci, predvsem med mladino. Imeli smo dobro mladinsko organizacijo, odbor OF, ki je skrbel predvsem za prehrano, sanitetni material in ostalo opremo, predvsem za bolnišnico Zima, ki je bila v neposredni bližini Tolstega vrha. Tu so bili najbolj aktivni Anton Zidanšek, Klokočevnik, bolničarji Franc Jelenko, Ignac Pančič in Kračun. Sekretarka mladinske organizacije je bila Marija Operčkal-Jasna, ki je bila zelo aktivna, kakor tudi njena sestra Amalija, Poldike Jelenkove in Pepca ter Grmekova dekleta, predvsem Pavlika. Mladinska organizacija je skrbela za obveščanje, zbiranje materiala in drugo. Vedno je primanjkovalo sanitetnega materiala in drugega, ker so se v tem kraju stalno zadrževale brigade in bataljoni 14. divizije, ki so takšen material vedno potrebovali.

Pri obveščanju sta bila zelo aktivna tudi dva pionirja, stara okrog 14 let. To sta bila Vanči Jelenko in njegov bratranec Franci. Iz Slovenskih Konjic sta nam prinašala obvestila o stanju tamkajšnjih nemških postojank, ki so nam koristila za orientacijo, predvsem pa za obvestila brigadam ali bataljonom. Izredna je bila iznajdljivost teh mladincev. Neke jesenske noči, ko je bilo že zelo hladno, smo šli spat na senik, ki je bil približno deset metrov oddaljen od gozda. Za nas je vedel samo pionirček Franček, kateremu smo naročili, naj nas zarana zbudi, če bi zaspali. Ker tisti dan ni bilo nobenega obvestila o bližini Nemcev in tudi naših brigad ni bilo v bližini, smo postavili straže. Drugi dan, ko se je začelo dobro svitati, je prišel Franček, nas zbudil ter povedal, da gredo Nemci proti seniku, ter da so oddaljeni približno tristo metrov. To je bila večja skupina Nemcev, okrog 150 vojakov. Z daljnogledom so lahko videli tudi senik, kjer smo mi spali. Pionir Franček je predlagal, naj eden po eden zletimo v gozd, on bo pa šel po očeta in mater. Prišli bodo s košaro in košem, kot da pobirajo hrushke po tleh. Čez nekaj časa so prišli Nemci. Po vseh štirih so se plazili do senika in tam našli omenjeno trojico. Seveda so jih zasliševali in trdili, da so videli bandite. Nič niso zvedeli, in so odšli. Če ne bi bilo tega zvestega in iznajdljivega pionirja, bi nas dobili na seniku in vse skupaj zažgali. Tako pa se je vse srečno končalo.

Grmekovi so meni in partizanki Marjanci rešili življenje. Bilo je marca leta 1945, ko sem kot politični komisar po liniji četrtega relejnega sektorja šel iz postaje TV-33 na postajo TV-7. Spremljala sta me dva kurirja iz postaje 33. Ko smo prišli na določeno mesto, to je bilo nekje pod vrhom Konjiške gore, ni bilo tam iz postaje 7 nobenega kurirja. Po več kot enournem čakanju smo se dogovorili, da prevzamem pošto jaz, kurirja pa se vrneta nazaj na postajo, kjer sta morala še isto noč prečkati cesto Celje-Maribor. Ko sem prišel prek Konjiške gore do prve hiše na Kamni gori, sem pri Viktorju potkal na okno z našim znakom. Takoj so se oglasili in povedali, da ni bilo nobenega kurirja s TV-7. Povedali pa so, da je bilo pred desetimi minutami pri njih polno Nemcev, da so pa sedaj spodaj v vasi na Slemenah. Odločil sem se, da grem naprej proti Tolstemu vrhu, seveda zelo previdno, ker bi bili lahko Nemci postavili zasedo. Zjutraj okrog tretje ure sem prispel v bližino postaje 7. Ko sem približno 20 metrov nad cesto počival, skrit v grmovju, sem nenadoma zaslišal spodaj na cesti korake. Mislim, da so bili Nemci. Splazil sem se malo bližje ceste ter prepoznal partizane. Bila je 13. brigada Mirka Bračiča. Šli so na vrh Konjiške gore. Šel sem naprej do Grmekovih ter povprašal, kje so kurirji TV-7 S, ki so imeli bunker nad njihovo hišo. Tega niso vedeli, ker so se umaknili pred nemško hajko. Bil sem že zelo izčrpan in utrujen in sem se ulegel na krušno peč. Dobrih dvajset minut nato so začeli Nemci razbijati po vratih. Bili smo vsi takoj pokonci. V sobici, kjer so spali, so imeli pod posteljo majhen bunker. Domači hčerki Milki sem rekel, naj odpre bunker, starejša Pavlika pa naj odpre Nemcem. Poleg starejše hčerke Pavlike je ležala tudi partizanka Marjanca, doma iz Gornje Savinjske doline, ki je pobegnila Nemcem iz Maribora, ko so jih gnali v taborišče. Bunker je bil zelo ozek in v njega sem skočil prvi jaz, Marjanca pa na mene. Bila je zelo preplašena. Bala se je, da ne bi še enkrat prišla v roke Nemcem, ker so jo že hudo mučili. Zelo težko je dihala in srce ji je tako razbijalo, da sem mislil, da ga bodo Nemci slišali. Dal sem ji roko na usta in s tem utišal njeno močno dihanje. Vse se je odvijalo z veliko hitrostjo. V trenutku, ko je Milka pokrila bunker, je Pavlika odprla vrata, tako da ni imela časa, da bi si kaj oblekla. V sami spalni srajci je stala pred Nemci. V sobo je stopil nemški oficir ter vprašal očeta po partizanih. Oče je znal nemško, ker je služil v avstrijski vojski. Odgovoril jim je, da jih je bilo prejšnji dan veliko, da pa so odšli. Oficir je tudi vprašal, kaj pravijo partizani, kdaj bo vojne konec. Vojaki so preiskali hišo in odnesli hrano. Po dobrih desetih minutah so odšli in tudi midva sva zlezla iz bunkerja. Med tem se je Pavlika oblekla in pogledala okrog hiše, če so Nemci odšli. Tako so ljudje v teh krajih skrbeli za partizane, jim dajali, kolikor so mogli, ter skrbeli za njihovo varnost.

Nekega jesenskega dne leta 1944 je nastal preplah med ljudmi, pa čeprav so bili javni razni presenečenji. Do Operčkalove hiše, kjer smo imeli kurirji postajo, je pripeljal naš človek iz Slovenskih Konjic neko žensko, češ da želi k partizanom. Ker je prišla po naši vezi, smo jo sprejeli. Nekaj dni je bila pri Operčkalovih, ker je nismo hoteli takoj odpeljati na postajo. Obnašanje se nam je zdelo nekam čudno in sumljivo, ker je samo hotela vedeti, kdo so funkcionarji, v katere hiše zahajamo in kdo nas oskrbuje in pomaga. Komandir postaje je bil takrat tovariš Don. Njemu se je prilepila tako, da se ni nikamor mogel premakniti brez nje.

Tisti kurirji, ki zvečer niso šli na vezo in so ostali na postaji, so zvečer odšli do kmetov. Tako je zvedela, v katere hiše hodimo in kdo nas podpira. Hotela je tudi z nami na vezo, vendar ji tega nismo dovolili. Po nekaj dneh je hotela domov, češ da gre po toplo obleko in čevlje. Kljub nasprotovanju komandirja, ki ji je zaupal, je nismo pustili nikamor. Kako pravilno smo takrat ravnali, se je pokazalo kmalu potem, ko nam je Anton Zidanšek sporočil, da je imenovana prišla iz Maribora, ter da se je tam družila z gestapom. Posumili smo, da jo je poslal gestapo, nismo pa še imeli točnih dokazov. Na partijskem sestanku smo razpravljali o tem, vendar nismo sprejeli določenega sklepa, kaj naj napravimo. Po približno treh tednih bivanja na postaji sem bil nekega popoldneva sam z njo v bunkerju. Nenadoma sem opazil, da joče. Ko sem jo vprašal, kaj to pomeni, mi je rekla, da ji ne zaupamo, ker ne sme biti nikoli sama. Komandir, v katerega se je verjetno zaljubila in verjetno tudi on v njo, ji je povedal, da jo bomo pazili. Povedala mi je, da jo je res poslal gestapo iz Maribora, da naj zbere podatke o funkcionarjih in somišljenikih. Gestapo jo je poučeval, kako kruto ravnaajo partizani s tistimi, ki so proti njim in jih ujamejo, da jih privežejo na drevo, žive režejo, oči izkopljejo itd. Mi smo imeli skoraj vsak dan politične ure, na katere smo povabili tudi mladince, dovolili pa smo tudi njej, da je prisostvovala. Rekla mi je, da je v političnih urah zvedela in spoznala vso resnico našega osvobodilnega boja ter da je pripravljena na vsako kazen in da ni do sedaj zagrešila nobenega zločina proti svojemu narodu. O vsem smo sporočili našemu poveljstvu in dobili ukaz, naj žensko skupaj s komandirjem pošljemo v kakšno brigado. To se je tudi zgodilo in šele po dobrem mesecu so se ljudje pomirili.

Se nadaljuje

Pogovor s sekretarjem ZPMS Stanetom Štembergerjem

Fronta najmlajših socialističnih sil

Kdo je to? Pionirji so in pionirska organizacija kot najširša organizacija otrok, v kateri se ob igri, delu in ustvarjalnosti vzgajajo in utrjujejo socialistične lastnosti za aktivno udeležbo v družbenem življenju in razvijanju samoupravnih socialističnih odnosov, vzgojno patriotična organizacija, ki nadaljuje tradicije NOB in ima svoje cilje, vsebino in naloge. Nekdo pa mora biti mentor, nekdo mora biti »prijatelj mladine« – Zveza prijateljev mladine.

Kako bi označili vlogo ZPMS v naši družbi?

Od njenega nastanka leta 1952 se je po zaslugi delovanja te organizacije v naši družbi marsikaj spremenilo, spremenila pa se je tudi vloga Zveze prijateljev mladine. Iz njenih pobud se je razvila vrsta organiziranih dejavnosti za mladino, predvsem pa je mobilizirala vse družbene dejavnike, zapolnjevala vrzeli in ustvarjala možnosti za zadovoljevanje potreb po vzgoji, varstvu in aktivnosti otrok.

Dejstvo je, da je ZPMS eden sestavnih delov SZDL. Zato so v njenem okviru številne naloge v zvezi s podružbljanjem vzgoje in izobraževanja mladine do nekako petnajstega leta. Seveda ta starostna meja ni absolutna. Za vse te naloge je ZPMS mentor Zvezi pionirjev Jugoslavije, katere del je tudi Zveza pionirjev Slovenije z 225.000 svojimi člani.

Zveza prijateljev mladine ni organizacija, ki bi dajala samo navodila, ampak se trudi, da vzpodbuja in usmerja fronto najmlajših socialističnih sil v krajevnih skupnostih, pionirskih odredih in v društvi prijateljev mladine. Še vedno je središče delovanja teh mladih šola in tudi v nadaljnjem razvoju vsebinske in akcijske dejavnosti nosijo veliko vlogo pedagoški delavci. Sicer pa ZPMS na prostovoljni osnovi zbira najbolj osveščene družbene delavce s pedagoškega, psihološkega, zdravstvenega in drugih področij, ki lahko obogatijo vsa družbena prizadevanja za čim bolj celovito obravnavo otroka. ZPMS se vključuje tudi v reševanje vprašanj o usmerjenem izobraževanju. Veliko vlogo pri tem, da bi postala akcija družbena in ne institucionalna, ima svet za delo s pionirji in svet za delo s starši. Še kako pomembno je vključiti silo staršev! S tem bi dobili veliko več praktičnih rešitev, kot so te, ki pridejo kot direktive v Zavoda za šolstvo.

Delo z mladimi je kompleksno. Zato tudi Zveza prijateljev mladine išče stike z drugimi organizacijami, društvi in ustanovami za skupno delo, za ustvarjanje pogojev pionirskega dela. Bi imenovali samo nekatere od njih in označili njihov bistven prispevek k rasti mlade generacije?

Zveza prijateljev mladine uspešno sodeluje z Zavodom za šolstvo in komitejem za vzgojo in izobraževanje. Pri zadovoljevanju pogojev pionirskega dela imajo prav gotovo veliko vlogo druge družbene organizacije in društva. V prvi vrsti je to Zveza tabornikov Slovenije, v okviru katere se razvija dejavnost najmlajših, ki jih zanima življenje v naravi. To je obenem že del priprave na družbeno samozaščito. Ustvarjalen je tudi prispevek najmlajših v Gasilski zvezi Slovenije, ki ima kar 80.000 pionirjev s posebnim programom od sedmega do petnajstega leta. Pri nas skoraj ni društva gasilcev, ki v svoji sredini ne bi imelo vsaj desetine pionirjev. Zanje je danes to privlasčnost, jutri pa bo odgovornost.

Spregovoriti bi morali tudi o Planinski zvezi Slovenije pa Zvezi za tehnično kulturo, ki si prizadeva, da bi v KS, PO in osnovnih šolah ustanovili skupine mladih tehnikov.

Vsi ti programi se medsebojno dopolnjujejo in povezujejo, usklajuje pa jih ZPMS s pomočjo občinskih ZPM.

Kaj ste predvideli v programu ZPMS za letošnje leto poleg že tradicionalnih JPI, zbiralnih, očiščevalnih, pogozdovnih in drugih akcij, pionirskih delovnih brigad, republiških srečanj pionirjev in jugoslovanskega srečanja, kurirčeve torbice ter tekmovanj za bralno značko in kakšne so možnosti za uresničenje predvidenih ciljev?

V Sloveniji imamo 60 občinskih zvez prijateljev mladine in 650 društev prijateljev mladine v 1200 krajevnih skupnostih. To je premalo. Nujno je treba okrepiti delo občinskih zvez, pri čemer pričakujemo pomoč socialistične zveze delovnega ljudstva in borčevskih organizacij, ki so tudi sicer najbolj povezani s pionirji in najbolj zainteresirani, da se pozitivne tradicije revolucije prenesejo na mlajši rod.

Eno osrednjih vprašanj je izgradnja vzornega centra za usposabljanje kadrov za delo z mladimi. Delovni center za pionirje naj bi se razvil v Dolenjskih Toplicah, vendar je zaradi stabilizacijskih prizadevanj projekt izpadel iz srednjeročnega načrta Slovenije. Z zbranimi sredstvi po občinah in pionirskih odredih pa bodo v maju 1981 kljub vsemu začeli s prvo fazo izgradnje. Tako bodo v mesecu mladosti uredili prostor za tabornjenje.

Kako organizirati skrb za letovanja otrok in družine, zlasti predšolskih otrok, na to išče primerne rešitve Svet za letovanja in rekreacijo otrok in mladine pri ZPMS. V Sloveniji je namreč le osem odstotkov otrok deležnih letovanj, ki jih organizirajo ZPMS in druge organizacije, pri čemer ima veliko vlogo Rdeči križ Slovenije. V marcu bo ZPMS organizirala problemsko konferenco, ki bo namenjena temu vprašanju. Pomembno vlogo pri tem odigrava Zveza sindikatov Slovenije. Če namreč delovna organizacija daje del sredstev za regres svojih delavcev, mora poskrbeti tudi za njihove stroške. Vprašanje postaja skupinsko, zahteva tudi odgovor SZDL in občin. Več bi moralo biti konkretnih akcij, da bi letovalo vsaj dvajset odstotkov otrok letno.

Za otroke delavcev naj bi poskrbeli sindikati. Kaj pa otroci kmetov? Veliko med njimi jih še ni videlo morja.

Res, kriteriji so taki, da kmečka družina ne bi mogla odstopiti 3000 dinarjev za enotedensko letovanje svojega otroka. Treba je nekaj storiti. Pobuda je, da bi ti otroci imeli pri izboru prednost. Sicer pa je rešitev tega vprašanja odvisna od sistema in veliko dobre volje. Imamo številne dijaške domove in šole, ki bi jih poleti lahko izkoristili za letovanje z minimalnimi koordinacijami z občinskimi zvezami prijateljev mladine. Možno je tudi izmenjevanje otrok: s Primorske na Štajersko ali kam drugam in obratno, pri čemer bi bili pionirji gostje svojih vrstnikov. Na tak način bi večjemu številu otrok omogočili rekreacijo v okviru družinskega varstva.

Pa še druge oblike varstva otrok skrbijo odgovorne člane omenjenega sveta, namreč skrb za varstvo otrok, katerih starši so zaposleni. Ponovno naj bi oživili oblike »vikend« letovanj ob koncu tedna, ki so bila pred leti že kar običajna, pa so zaradi stabilizacije izumrla.

Še cela vrsta prizadevanj za zdrav osebni in družbeni razvoj najmlajših, da bodo nekoč zrela zdrava in celostna družba, sloni na Zvezi prijateljev mladine. Otroci ni stroj in ni kriv, da v medsebojnih odnosih ne uspejo zlahka reševati ekonomskih problemov. Otroka je treba bogatiti!

Živa Drole

Pravice in krivice

Vsak dan se veliko pogovarjamo o pravicah. Iščemo jih otroci v šoli, pravice zahtevajo delavci v tovarnah. Tudi Slovenci smo se dolga stoletja bojevali za eno najosnovnejših človekovih pravic – svobodo. Starejši Primorci pa se spominjajo dni, ko so jim fašisti odvzeli pravico uporabe materinega jezika v javnosti. Danes tega ni več. Živimo svobodno. Pa vendar ni povsod tako. V mnogo državah delavci nimajo svojih pravic. Se vedno imajo tovarne v rokah kapitalisti, ki delavcem režejo majhne koščke kruha. Zato delavci stavkajo. Poslušamo in po televiziji gledamo, kako trpijo črnici. Tudi o vojnah v različnih krajih sveta poslušamo in gledamo vsak dan. To je hudo kršenje človekovih pravic!

Se bi lahko pisala o krivicah, ki se dogajajo po svetu; preveč jih je. Želim, da bi se ljudje spametovali, da bi zaživel v miru kot velika srečna družina.

Ali se bo v prihodnje kaj spremenilo?

MARTINA KRAMAR, 5. a
dopisniški krožek
OŠ Solkan

Zgodovinski krožek

Zgodovinski krožek deluje na naši šoli že več let. Komaj sem ga spoznala, že me je delo v njem začelo zanimati. V tem krožku brskamo za raznimi zgodovinskimi dogodki. Delo vodi tovarišica Pavla Majcen. Sestajamo se vsak petek po šesti uri.

V krožku smo imeli že spominsko uro v zvezi s koroškimi plebiscitom. Zanj smo se zelo dobro pripravili, zato smo sklenili, da pripravimo še več takih ur.

Poslušalcev, naših sošolcev, smo imeli malo, to pa najbrž zato, ker je bila ta ura po šesti učni uri in je večina učencev že odšla domov. Pripravili smo tudi obširno razstavo.

Želim, da bi bilo delo našega krožka čim uspešnejše.

SUZANA ZELENJAK, 6. d
literarno-dopisniški krožek
OŠ Primož Trubar, Laško

Na karavli Sonjak

Zastave so se ovijale okrog drogov. Spominjale so na praznični dan, rojstni dan JLA.

Nemirno sem stopal ob drogovi. »Kako bo le na karavli, med vojaki,« sem se spraševal, ko sem opazoval veliko zastavo. »Gremo!« je rekel tovariš miličnik. Že smo se odpeljali proti Sonjaku. Na karavli so nas vojaki pristrčno sprejeli in nas pogostili. Mi pa smo jim čestitali za njihov praznik in jim izročili darila, ki smo jih sami izdelali.

Dijaki so pripravili kratek kulturni program, vojaki pa so nam razkazali karavlo in orožje. Spoznali smo lastnosti AP M-70. Zaradi njihove prijaznosti smo se hitro spoprijateljili in se pogovarjali kot star znanci. Pomerili smo se v šahu in v streljanju z zračno puško. Po tekmovalstvu pa smo skupaj zapeli borbene pesmi v slovenščini in srbohrvaščini. In že smo se znašli v kolu. Sprva smo se nerodno prestopicali, kaj kmalu pa smo se lepo ujeli. Kmalu smo lahko ugotovili, da vojaki nimajo veliko prostega časa. Eni so odhajali na stražo, drugi v patruljo. Ker smo bili radovedni, kako vojaki opravljajo svojo dolžnost, nam je starešina razložil dolžnosti stražarske službe. Če se zunaj ne bi začelo mračiti, najbrž se opazili ne bi, da je dan minil. Morali smo se posloviti. Na poti domov smo razpravljali o vtisih.

Ugotovili smo, da je JLA močna, sodobno oborožena armada, v katero lahko zaupamo in smo ponosni nanjo.

MARKO IVARTNIK
Osnovna šola Prežihovega
Voranca, Ravne na Koroškem

Zagorjan Franc Hudomalj-Milorad v Pohorskem bataljonu

Oktober sva s sošolko Ireno Skrinjar obiskali starše znanega borca Franca Hudomalja – Milorada. Njegovi starši stanujejo v Kisovcu. Hišo, v kateri stanujejo, sva zelo težko našli. Pozneje sva izvedeli, da je hiša stala tam že pred drugo svetovno vojno, a je še vedno dobro ohranjena. Zelo veliko vrat pelje v stanovanje, kjer stanujejo Hudomaljevi. Končno sva le našli prava vrata. Potrkala sem in nekdo je zaklical: »Naprej!« Vstopili sva in zagledali ženo, ki je likala, ter moža, ki je sedel poleg nje. Zmotili sva ju ravno sredi pogovora. Najprej sva se jima predstavili, nato pa je mož, brž ko je izvedel, kaj hočeva, začel pripovedovati: »Moj sin Franc je odšel k partizanom, ko mu je bilo komaj 18 let. Pred tem pa je delal kot ilegalec. Bil je tudi član SKOJ. V šoli je bil priden, in ko je hotel nadaljevati študij, se je začela vojna. Šel je delat v Kisovski rudnik. Kot ilegalec so ga Nemci začeli iskati in Franc je vedel, da ga bodo ubili, če ne bo odšel k partizanom. Seveda ni odšel sam, ampak s prijatelji iz okolice.«

»Ali lahko opišete bitko, akcijo ali dogodek, v katerem je sodeloval vaš sin?« sva spraševali s sošolko.

»Bilo je leta 1942. Borci iz Pohorskega bataljona, kjer je bil tudi Franc, so poslali v neko patruljo. Pot je bila težavna, saj je bilo v gozdovih še nekaj snega. Med potjo pa se jim je pridružil nek možakar, čes da gre k sorodnikom po hrano, živila in obleko za partizane. Povedal je še, da je ilegalec. Tako so partizani skupaj z njim nadaljevali pot. Vsi

izmučeni pa so naenkrat zagledali hlev. Kar oddahnili so si in odšli počivat. Le neznanec, ki se jim je bil pridružil med potjo je odšel naprej, da ne bo izgubljal časa. Toda ni odšel k »svojcem«, ampak na gestapo v Slovenj Gradec, ki ni bil daleč. Na kraj, kjer so počivali partizani, je prišlo približno 400 Nemcev, ki so obkolili hlev in začeli partizane obstreljevati. Ko so ti zaslišali strele, so nekateri skočili iz hleva in se spustili v tek proti gozdu, ki ni bil daleč. Toda Nemci so jih neusmiljeno ubili. Le eden je bil ranjen v nogo in roko. Naš Franc in še nekaj drugih je ostalo v hlevu in vsi ti so brez predaha streljali na Nemce. Ko so Nemci videli, da jih ne morejo pregnati, so iz hleva prignali živino in hlev zažgali. Partizani se žal niso mogli več rešiti in so zgoreli. Med njimi je bil tudi moj sin.«

»Kaj pa so storili s partizanom, ki je bil ranjen?« nisva odnehali z vprašanji.

»Ranjeni partizan se je imenoval Maks Kink. Njega so odpeljali v taborišče. Vse mrtve partizane pa so odpeljali na trg v Slovenj Gradec in jih razkazovali ljudem. Maks, ki so ga odpeljali v taborišče, je pozneje prestopil h gestapu,« nama je odgovoril Francev oče.

»So naši vedeli, kaj je storil Maks?«

»Da, vedeli so. Pozneje ga je okrožno sodišče v Ljubljani obsodilo na smrt.«

»Ali se je vaš sin Franc bojeval tudi v Zagorju?«

»Ne, v Zagorju se ni bojeval.«

»Ste bili tudi vi kdaj v taborišču?«

»Da, Nemci so hoteli zvedeti, kje je moj sin

in njegovi prijatelji. Toda mučenje in trpljenje sem prestal; tega nisem izdal.«

»Katerega dogodka iz NOB se najraje spominjate?«

»Hm, veselih dogodkov pravzaprav sploh ni bilo. Najbolj pa smo se nasmejali takrat, ko smo bili v gostilni. Takole je bilo: Sedeli smo v gostilni in se pogovarjali o nekaterih dobro izpeljanih načrtih. Kar naenkrat pa zaslišimo alarm in vsi smo zbežali v zaklonišče. Dve dekleti pa sta se spozabili in namesto da bi stekli v zaklonišče, sta se skrili pod mizo. Takoj zatem pa je v gostilno prišel nek nemški vojak. Natočil si je kozarec z vinom in ga vzel v roko, da bi ga popil. Toda komaj je kozarec prijel, sta se dekleti pod mizo tako močno zasmejala, da se je vojak ustrašil in spustil kozarec na tla, da se je ta razbil, in zbežal iz gostilne.«

»Kaj vam je dajalo moč, da ste prestali vse tegobe med NOB?«

»Moč mi je držala misel da bo kmalu vsega konec, da bo kmalu zasijala svoboda.«

Prosili sva Francevega očeta tudi za fotografijo njegovega sina. Le s težavo nama jo je dal, kajti povedal je, da je to zadnja slika, ki jo še ima. »Franceve slike sem dajal učencem, ustanovam in drugim, ki so hodili sem in prosili zanje. Toda nobene nisem dobil nazaj,« je povedal oče. Z Ireno sva mu obljubili, da fotografijo vrneva.

PETRA RADOVIČ, 8. c
IRENA SKRINJAR, 7. b
učenci OŠ Ivan Skvarča
Zagorje ob Savi

KRAMLJANJE KRAMLJANJ

Razmišljanja o naši kulturi

Hvala, dragi naši mladi dopisniki! Hvala, ker se tudi sedaj, ko uživate čas brezskrbnih počitnic, spomnite s kakim prispevkom na svoj kotiček v TV-15 in hvala za pozdrave z zasneženih gričev! Veselim se z vami in vam privoščim še veliko užitkov v vragolijah na snegu.

Med pisemci me je najbolj presenetilo Vilmino pismo s poštnim žigom Kranjska gora. Predvidevam, da je Vilma Vodopivec samo počitničarka v tem našem zimskem turističnem središču. Piše, da je v njihovi skupini deset »bodočih smučark«, ki poleg smučanja rade sedejo k skodelici vročega čaja in takrat se pogovarjajo o vseh mogočih stvareh, tudi o zelo resnih. Tako so nekega popoldneva premišljevale o naši kulturi in seveda niso mogle mimo slovenskega kulturnega praznika, ki ga Slovenci praznujemo vsako leto 8. februarja, na Prešernov dan. Sklenile so, da bodo tako k nam kakor v druge časopise poslale nekaj svojih razmišljanj o Prešernu in o naši kulturi. Pravilno! Vilma, upam, da tvoja ideja ni prav nič prezgodnja, in da bo vzpodbuda tvojim sošolcam ter sošolcem, pa tudi vsem drugim mladim iz naših krajev, da bodo svoje misli ob bližajočem se kulturnem prazniku položili na papir in nam jih poslali, še preden bo kulturni praznik že mimo.

Živa

KRAMLJANJE KRAMLJANJ

Mandarine s Titovega vrta

»Mandarine, mandarine!« smo vzklikali vsi učenci v našem zavodu, ko smo izvedeli, da nam je predsedstvo SFRJ namenilo dva zaboja mandarini, ki jih je gojil tovariš Tito.

V sredo zjutraj je bilo zelo živahno pri nas. Pripravljali smo se na kulturno prireditev, da bi čim bolj poudarili ta dogodek. Komaj smo čakali, da bi bila ura dvanajst, ko je prišel k nam tovariš Belič, predsednik skupščine občine Ljubljana Vič-Rudnik, ki nam je izročil mandarine. Stali smo na odru vzravnani, ponosni, srečni in zapeli pesem o Titu. Vsaka beseda te pesmi živi med nami, posebno pa še obljuba: »Druže Tito, mi ti se kunemo, da sa tvoga puta ne skrenemo!«

V roki sem držal mandarino, ki ni bila navadna mandarina; bila je z brionskih vrtov, Titova mandarina. Ko sem gledal mandarino, sem si zelo želel, da bi bil Tito še med nami. ZLATKO CIGIČ, 5. razred
Zavod za slepo in slabovidno mladino
v Ljubljani

Ko kritiziramo, obtožujemo sebe!

»Napak ne maramo odpravljati, ker nam zagotavljajo dolgočasno, nekreativno udobnost!«

Težka pnevmatska kladiva v rokah pregrelih delavcev so vnašala nemir pred hišico št. 51 na Radvanjski ulici v Mariboru, kjer živi Jože Bambič, upokojeni direktor podjetja Tobak. Nemir in z njim brezštevilne nove možnosti pa v nekdanjo mirno ulico vnaša tudi novo nasele, ki je že spremenilo podobo nekdanjega predmestja.

Bambič s tem nemirom živi in ga spremlja, ocenjuje nove vrednote, jih kritično preverja in se veseli slehernega novega napredka. Široka, nova ulica seka nekdanjo staro Radvanjsko. Tik ob njegovi hiši jo deli na dva kraka. Tam, kjer tolčejo pnevmatska kladiva in je moč videti potne kapljice na obrazih delavcev.

Ni pa videti potu na obrazih delavcev onstran stare ulice. V tem zimskem času, ko se temperature skokoma spreminjajo in je cesta vse prej kot primerna za prome-

žave bi se morale umakniti, četudi je res, da se marsikateri borec zaradi zdravstvenih težav vendarle ne more toliko udeleževati kot zdrav, mlad človek. Ko smo bili še aktivni, je vsak zase skušal vse, stremel je za tem, da bi bilo kar najmanj odklonov.

Z mirno resnostjo, ki je tako značilna za veliko večino borcev, je pripovedoval, da ga vznemirja, ko tako brezdušno iščemo krivce za različne odstopne, nepravilnosti, nase pa najmanj ne pomislimo. Pove, da je v svetu potrošnikov. Če bi vsi ti sveti, delegacije, samoupravne interesne skupnosti, različne organizacije in seveda posamezniki delovali spontano, z vso potrebno zavzetostjo, marsikdaj ne bi bilo treba reči: vlada je kriva, občina je kriva, tovarna je kriva. V administrativne odločitve, ki

tudi napake. Vendar, se mi zdi, da tega, na kar smo upravičeno tolikanj ponosni, ne poznamo dovolj. Premalo poznamo naš politični sistem socialističnega samoupravljanja. Nenehen spor med delavskim razredom in administracijo izvira prav iz nepoznavanja. Tako ostanejo mnogokrat pravice res le na papirju.

Bojazen, da bi jih kdo spodbil

In tako se v tem krogu pojavlja bojazen ljudi, da bodo imeli težave, če bodo odkrito pokazali na grešnega kozla. Da jih bodo vodilni tovariši izigrali. A to pomeni, da manjka bojevitosti, da je mogoče le z bojevitostjo, odločnostjo izbojevati bitko za samoupravljanje po

Da še vedno gradimo tovarne, ki jih že imamo, pa se s cokol prebijajo skozi naš stabilizacijski čas. Da kar naprej razpisujemo samoprispevke in potem pritiskamo na deleže, ki manjkajo, ko pa smo jasno povedali, da bo pač treba omejiti investicije. Vsega tega so krivi ozka razgledanost, privatni interesi v imenu delavskega razreda. Manjka torej tiste prave, nenačelne odgovornosti. Nisem za sekanje glav, tudi naša družba tega nikjer ne predvideva, sem pa za resnost. Odgovornost bo treba zaostri vse tja do vrha, nihče naj ne bo izjema. Razumljivo je, da sta disciplina in upoštevanje sprejetih dogovorov pogoj za normalen potek stabilizacijskega procesa.

ni smo, da za suho zlato sprejememo novice, ki jih o nas zlonamreno razširjajo naši sovražniki. Toda ve se, kdo jih širi in kdo jih sprejema. Seveda delajo moralnopolitično škodo. To je treba preprečevati. Pojasnjevati. Zagovarjati pravilno usmeritev. Obsoditi vse negativne pojave. To hkrati tudi pomeni, da je treba položaj poznati. Mi, borci, bi morali takšne izkrivljene govornice in natolcevanja v kali zatreti, pokazati resničen položaj, resnične družbenopolitične razmere, ki niso slabe. Naši ljudje, vzemimo, so stabilizacijska prizadevanja razumeli in jih podpirajo. Pesimisti in nergači, ki ob vsaki krizi pretakajo solze, kritizirajo oblast, še niso nikoli niti s prstom

Jože Bambič je bil rojen pred sedemdesetimi leti v Travniku pri Loškem potoku. V partizanske vrste je odšel zelo zgodaj, že leta 1942. S Štirinajsto udarno divizijo je odšel na Štajersko, kmalu po pohodu pa je bil težko ranjen v glavo. Bil je komisar druge čete drugega bataljona brigade Toneta Tomšiča.

★

Po vojni srečamo Bambiča med prvimi, ki so v Mariboru postavljali na noge kmetijstvo. V pokoj je odšel kot direktor podjetja Tobak. Kljub slabemu zdravju je bil vseskozi priznan in ugleden družbenopolitični delavec, nosilec številnih odlikovanj in priznanj, ki jih je prejel za svoje dolgoletno, nesebično delo.

Jože Bambič takoj po vojni... in naš sogovornik danes.

nado, je hočeš nočeš postala tudi to: številne delovne ure gredo v nič, a kaj prida se nihče ne razburja zaradi tega. Moti le stanovanke hiš, mimoidoče pa tiste, ki preživljajo delovni dan ob živčnem tresočem pnevmatskem kladivu. Vse pa motijo blazno drveče cene kvadratnega metra stanovanja.

In tako se Bambič, nekdanji partizan, borec Štirinajste udarne divizije, preudarni Notranjec, vprašuje, zakaj ni nikogar, ki bi tem ljudem povedal, da tako ne bo lahko pripeljati stabilizacije na njen zaželeni konec, vprašuje se, kje je zavest ljudi, kako je z odnosom do dela, skupnosti in ne nazadnje do sebe. Kdor ne spoštuje dela ne spoštuje sebe.

»Takšnole postavljanje, brezdelje, ko ljudje komaj čakajo, da se bodo zamaknili za prvi vogal, je postalo že kar praksa, je dejal in odmaknil pogled od okna. Včasih pokažejo s prstom na nas, da nergamo, ko govorimo o takšnih nepravilnostih, češ borci spet nergajo, navsezadnje pa gre vse skupaj kar dobro naprej. Smo se pač navadili te oguljene fraze, namreč »da gre vse skupaj kar dobro naprej«. In vendar nas to ne bi smelo prestrašiti, odvrniti od prave smeri. Če kdo, bi borci morali biti gonilna sila, vest naše socialistične samoupravne družbe. Osebnostne te-

samoupravljanje vsekakor ne krepijo, silimo sami, obtožujemo torej sebe. Ljudje bi se ne smeli zapirati, potem bodo tudi odnosi nasploh drugačni, pristranejši, toplejši. Tako pa je vse manj duha solidarnosti. Preveč spodbujamo potrošniško mentaliteto. Ne nalašč, ampak nezavedno, počasi, tako rekoč čez noč se je vtihotapila. To je slabo. Takšne nepravilnosti bi bilo treba razčiščeati v osnovni celici družbe, v krajevni skupnosti.

»Ne bi hotel kritizirati kar povprek. Tega je tako preveč. Nekakšna moda je postalo. Nekaj resnice pa je vendar le v tem. Krivi smo sami. Eden izmed razlogov je tudi v tem, da delamo tako, kot pač delamo, o teh dogajanjih pa pišemo spet nekoliko drugače, olepšano, bi rekel. Deklarativnost je daleč od življenja. Nenehno kritiziramo sestankarstvo, a nam ga je vendarle uspelo razviti do zavirljivih višin.

Ponosni smo, kljub napakam, tudi tistim, ki jih kar nekako nočemo odpraviti, ker nam zagotavljamo udobnost starega, zavitega v tehnokratsko birokratske pojve, na naše samoupravljanje in to kažemo tudi navzven. Toda zraven kažemo

naši meri. Včasih so se delavci tolkli za osnovne pravice, danes se bojujejo samo še za zrelejše, tvornejše odnose v družini. Res pa je seveda tudi, da delavca z goro nerazumljivega gradiva, često močno zapletenih predpisov in zakonov odvrčamo od samoupravljanja. Vse to poraja nezdravo miselnost, da naj se za pravice tolče tisti, ki je bolj razgledan, saj preprosto delavec ne doseže ničesar. To ni res. Delavci bi se morali bolj zanimati za te stvari.

Podražitve, upravičene in tudi neupravičene. Govorila sva tudi o tem. Bambič je menil, da se seveda strinja, da kakšna cena nekoliko poskoči, pač pa se mu zdi, da je tudi tukaj nekoliko anarhije, da posamezniki, delovne organizacije, prosto oblikovanje cen izkoriščajo. Delovne organizacije gledajo nase, na svoj zaslužek, le malo na interese občana. Ustavila sva se ob besedi odgovornost.

»Nerazumljivo mi je, da ni moč vplivati, recimo, na podvajanje kapacitet.

Tako pa so, na primer, kazni za gospodarske prekrške še vedno premile. Družbena kontrola je prešibka. Kako je sicer mogoče, da ustrezne institucije leta in leta ne odkrijejo »prijateljev« družbene ga premoženja, ko pa ga, zaženemo vik in krik. Razjeziti bi se morali sami nad seboj, nad neučinkovitostjo nekaterih naših organov, ki se ubadajo s takšnimi problemi. Namesto tega raje nekateri kričijo, da je krivo samoupravljanje. Kriva je nezrelost.

Vsa ta razmerja opozarjajo, da se je vendarle treba bojevati, utrjevati sistem in čistiti drevo jalovih poganjkov, suhih, nepotrebnih vej. To je bitka za ustavne spremembe, bitka proti puhlemu formalizmu v samoupravnih odnosih. Kako bi ob tem mogli borci stati ob strani? Z ugledom, ki so si ga pridobili med narodnoosvobodilnim bojem pa v povojni graditvi naše domovine, lahko mnogo store, misli Bambič.

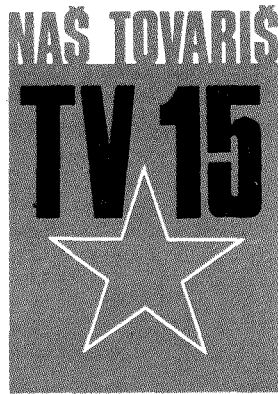
»Prizorišče tega boja je velikansko, možnosti neizčrpne. Glejte, navaje-

mignili za to družbo in tega tudi ne nameravajo. Glave običajno dvignejo le takrat, ko menijo, da jih je usoda poklicala reševati stvari, ki jih reševati niso sposobni in tega tudi nikoli ne bodo. Mi, borci, smo sposobni. To smo dokazali.«

Izkušnje narodnoosvobodilnega boja

Bambič vidi prihodnost v dobri organiziranosti, ki ne bo dopuščala, da bo delavec pod njegovim oknom sredi dopoldneva tovarišu pred nosom, ki kroti težko pnevmatično kladivo, izkoriščal svoj delovni čas za preganjanje dolgočasje. Vidi jo v tem, da sedanjost povzame kar največ koristnega iz preteklosti in pravi: »Brez takšne organiziranosti, predanosti in zavzetosti, kakršna je bila med našim narodnoosvobodilnim bojem, ko smo iz nič naredili veliko, tudi mi takrat ne bi dobili bitke. Nobene. Če pa že, bi jih bilo premalo za končno zmago!«

Milenko Strašek

Glasilo Zveze združenj borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice v dolini med Dolenskimimi Toplicami in Semičem

Za posredovanje in razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978

Glavni urednik:
DRAGO VRESNIK

Odgovorni urednik:
TONE URBAS

Novinarji – uredniki:

ŽIVA DROLE – TV-15 za mladino

MILENKO STRAŠEK – reportaža

BOJANA ŽOKALJ-JESIH – naša organizacija

Lektor-redaktor:
KATJA HVALA

Tehnični urednik:
SINE KOVIČ ml.

Tajnica uredništva:
MARA OKORN

Telefon uredništva: 327-780

Vodja uprave:
MILAN SENIČAR

Uprava in naročninski oddelk:
Miklošičeva 28/I p. p. 598, 61001 Ljubljana

Telefon uprave: 320-486

Letna naročnina 300 din, za inozemstvo 340 din, posamezna številka v prosti prodaji 6 din

Tekoči račun:
Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772

TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28

Rokopise pošljite na naslov: Uredništvo TV-15, Miklošičeva 28/I, p. p. 598, 61001 Ljubljana

Rokopisov in fotografij ne vračamo

Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije št. 42/I-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačuje temeljne davka od prometa proizvodov

Korekture in tisk: ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35